

UNITÁRIUS KÖZLÖNY

A VALLÁSOS ÉS ERKÖLCSÖS ÉLET ÉBRESZTÉSÉRE

KIADJA A DÁVID FERENCZ EGYLET.

SZERKESZTI Dr. BOROS GYÖRGY.

Előfizetési ára: 2 k. 40 fillér. Egy szám ára: 24 fillér. Egyleti tagok, 5 évi kötelezettséggel, egy évre 2 koronát fizetnek.

~*~

Minden pénz Gálfi Lőrincz egyll. pénztárnokhoz küldendő Kolozsvárra. — Hirdetések jutányos árban fölvetetnek. — Kéziratokat nem adunk vissza.

A Dávid Ferencz Egylet XX-ik díszközgyűlése.

Előszó.

Nem a falak, hanem a szivek és arcok öltöttek díszet e napon. Valami fölséges áradata az elevenítő léleknek járta át azokat, a kik együtt voltak. Először a sejtelmes és aggódó várakozás, azután a fokozódó szent hevülés, egygyé olvasztotta a jelenlevők nagy seregét.

Midőn megzendült az ifju ajkak csengő dala, az istenszolgájának áhitatos imája, a nagyszivü elnöknek mélyen átgondolt társadalmi bölcelete — már tudtuk, hogy nagy napunk lesz. És nagy volt, s a mellett szép is. Hallgassa, olvassa végig mindenki az elhangzott beszédeket és lássa meg, milyen pünkösti jelenet volt. A szivek bátrak, nyíltak, őszinték. A szavak szépek és okosak. A gondolatok, mint egy virágos rét megszámlálhatatlan virága! A teendők mint egy hegyi patak áradata, mely csak akkor fog jótékonyan hatni, ha bölcsen használják föl s helyesen vezetik.

Im itt következnek! Olvassuk ünnepi hangulattal a D. F. E. díszközgyűlésén mondott beszédéből s értsük meg a hívást föl új munkára, nagyobbra, szebbre, mint volt az eddigi!

Megnyitó ima.

Mondotta: *Főzsef Lajos*, kilyén-sepsiszentgyörgyi lelkész.

Királyoknak királya, menyeyei nagy Felség! megfoghatatlan bölcsességü, imádandó kegyelmü Istenünk! Hálaadásunkban rólad emlékezünk. Gyermeki bizalommal, hívó lélekkel borulunk

le előtted. Dicsőítjük nagy nevedet s hirdetjük jóvoltodat. Reád függesztjük szemünket s hozzád emeljük kezünket szívünk buzgó hálájával egyetemben. Hiszen kihez mennénk és kihez folyamodnánk, kibem biznánk és kit dicsérnénk hanemha tégedet, ki voltál, mielőtt formáltatott volna a föld s lettek volna a hegyek, kitől elhangzott a szózat, mely teremtett mindeneket; kitől támadt az erő, mely elválasztotta a világosságot a sötétségtől s lábaid alá függesztette a csillagokat.

Oh de mindeneknél nagyobb a te hatalmad s kibeszélhetlenebb jóságod és kegyelmed, mert nemcsak a természeti világban gyújtottál világosságot, hanem felruháztál minket is világos értelemmel, megajándékoztál szabad akaratúval, melyek által felülemeltél az állatok milliárdjain s csak valamivel teremtettél kisebbeknek az angyaloknál. Szövétneket gyújtottál, hogy józan értelmünk annál biztosabban vezessen a tökéletesség felé, szabad akaratot biztosítottál, hogy követhessük az ész parancsait. Szólottál hozzánk s tanítottál választottaid által

Koronként küldöttél tisztultabb gondolkodású, hitben erős, lelkes férfiakat, kik szellemőknek fényességével a távol jövőbe is bevilágítottak s megjelölték az utat, melyen népednek haladnia kell, kik megismertették velünk az erkölcsi törvény legszentebb jogait és az idvességnek szükségét.

E nagyoknak és dicsőőknek, választottainak egyike volt szent vallásunk apostola, a hit és lelkiismeret szabadságának utolsó mátyrja, kit az igazságtól a börtönnel sem lehetett elrettenteni s ki hívő lélekkel hirdette, hogy a lelkiismeretet békóba verni nem lehet, mert „a hit Istennek ajándéka!”

Isten, édes Atyánk! E nagy szellemnek emlékéért megőrizni és tiszteletben tartani, az ő nevével zászlónkon a te országodat e földön terjeszteni, az igazságot bátran hirdetni s a mellett félelem nélkül kitartani, az erkölcsiség követelményei szerint élni s másokat is arra vezetni, szeretetben járni és lakozni, az általános emberszeretetet legfőbb törvénnyé emelni, a vallásos életet ébreszteni, im! e czélokból alakult ez előtt 20 évvel ez egyesület, mely felett bölcsőjétől kezdve mind mostanáig Te örködtél

Isten, édes Atyánk! Azért jöttünk most ide, e megszentelt falak közé, szomju szarvas módra, szent vágyódással, hogy ötödszázados munkánkról számot adva, hálát adjunk neked a megtartásért, a kegyelemért és segedelemért. „Serkenjete fel hát oh mi lelkeink, zendüljete meg nyelveink a felséges Istennek dicsőítésére, áldjátok őt mindenkoron s hirdessétek jóságát és szabadítását!”

Oh Uram! mélyen érezzük, hogy a czélt még nem értük el, sőt messze távol vagyunk attól. Érezzük, hogy még sokat kell tennünk és cselekednünk. Érezzük szivünknek és lelkünknek hiányait, gyengeségünket és kicsinységünket. Szivünk óhajtja a könnyebbülést s akaratumk még sem siet az örök élet forrásához. Sokszor elhatározzuk komoly megfontolással, szilárd elhatározással, hogy a nagy Mestert, a Jézust követjük hittel és cselekedettel s mégis a világias dolgok elfödik szemeink elöl szent tudományát, mint felhő a napot, mint sár a tiszta gyémántot. Sokszor elindulunk, hogy nyerjünk buzgóságot a magasaktól és dicsőktől, példányképeinktől, de az utunkba eső testieknek mindig szivesebben engedünk.

De Te benned vetett erős hittel, mely soha meg nem szégyenit, fordulunk hozzád Atyánk, hogy ne tekintsd a mi méltatlan voltunkat, hanem légy tekintettel végetlen atyai irgalmadra s annak mértéke szerint könyörülj rajtunk! Segélj minket, hogy szent ajándékokat, az észet és akaratot úgy használjuk, hogy azok méltó bizonytságot tegyenek szent fiad követéséről, példája gyakorlásáról, parancsaid teljesítéséről. Oh milyen boldogok lennénk, ha nemcsak hallanók Jézus szavait, hanem megtartanók és követnők azokat

Téged kérünk, minden jók kezdője és elvégzője, segélj minket akarated teljesítésében, a nemes harcz megharczolásában, czélunknak kivivásában.

Te örködjél továbbra is az egyesület felett, hogy nevéhez méltóan munkálkodhassék, hogy a Te országodnak mindig több és több lelket nyerhessen meg.

Evégre adj lelki és testi erőt a buzgó vezetőknek s különösen vedd oltalmadba s halmozd el áldásaiddal az egyesületnek mély vallásosságu, a munkában fáradhatatlan, az áldozatkésztségben és szeretetben kifogyhatatlan, fenkölt lelkü és gondolkodásu elnökét, hogy zászlónkat vihesse diadalra!

Segélj mindnyájunkat, hogy egyen-egyen és összesen munkálhassuk azt, a mi szép, a mi jó, a mi nemes!

Álld meg mindazokat, kik benned biznak s kik téged ismernek egyedül igaz Istennek lenni. Amen.

Báró Petrichevich Horváth Kálmán elnöki megnyitója.

Tisztelt közgyűlés! Hölgyeim és uraim!

A sors nem kedvez hazánknak. Közviszonyaink gyökerén féreg rágódik, hol itt, hol ott támadván meg azt. Pusztításai természetes fejlődésének állják útját.

Talán intelem az, hogy el ne bizakodjunk avagy felhivás,

öszöntés kíván lenni, hogy ezen új ellenségünkkel is becsülettel megküzdjünk, mint más nagy nemzetek, ha országos csapás éri. De ezeknél a győzelem után a nép leendő jóléte biztosított-nak látszik lenni, míg mi nálunk félős, nehogy a gyakori vérvesztés folytán a nemzet szervezetének elgyengülése következék be erőforrások hiányában. Midőn az emberek nyugton hagynak, a természet tagadja meg támogatását. Nem vagyunk képesek a gondviselés titkaiba betekinteni, hogy lássuk, miért kell ennek így lenni és hogy mit hoz a jövő.

A hosszantartó aszály elperzselé, részben megsemmíté a lehető termést. Mindenütt aggódva kérdik, mi lesz a télen a néppel, mely rendes körülmények között is nehezen bír megélni, mi lesz az állatokkal, minden ország közgazdaságának e fontos tényezőjével? A gazdák ezen vigasztalan helyzete súlyosan ránehezedik a társadalom többi rétegeire és megszigorítja azokat. Igen! mert nálunk mint kiválólag a mezőgazdaság terményeiből élő országra egy ilyen, az egész gazdaközöniséget érintő kalamitás, hamarább válságba sodorhatja azt, mint oly országban történhetnék meg, a hol az ipar kifejlődött és más csatornákon át befolyó jövedelem, ha nem is egyenliti ki, de mérsékelheti a közviszonyok rosszabbodását.

A kormány felelőssége tudatában meghozta mindama rendszabályokat, melyek a fenyegető inségnek enyhítésére és elkerülésére, multhatatlanul szükségesek. De ő nem változtathatja át a gondviselés már kijátszott kártyáit, csak azokkal kezében intézkedhetik. És így csaknem bizonyos, hogy vidékenként nagy lesz a szükség és drágaság városon és falun egyaránt. A munka kifogy. A családapa nem tud szerezni. Az elcsüggedés és tehetetlenség karöltve lép be hozzá. Mit tegyen? Közel van a kétségbeeséshez. Midőn mindenből kifogyott, a meredek szélén, mely elnyeléssel fenyegeti, arra gondol, ki mindeneket ad, és felsohajt: Uram Istenem, segíts rajtunk! És hazánk hány helyén, hány kebelből tör fel ezen sohaj? . . .

Igen tisztelt közgyűlés! A közeljövő látóhatárán aggasztó jelenségek, tömör, sötét felhők csoportosulnak, melyekben láthatók a kitörő vihar jelei. És mégis mit tapasztalhatunk e komoly intelmek daczára a napi élet folyamán? Kezdjük a hegy tetején és úgy szálljunk le a völgybe. Mit látunk fenn a társadalom zenitjén? Van e valamely nyoma szomorú, lesújtó viszonyainkon való megütődésnek? Elmaradott-e vagy egy tervbe vett tánc-avagy más multság ez okon? Nem azt vesszük-e észre, hogy magasabb köreink nagy kontingensénél (tisztelőt a kivételeknek) azon egyetlen legfőbb cél szolgálatáért, mely az élvezetek keresésében és megtalálásában is virtuozitást fejt ki, min meg-

döbben az ember. Midőn megszerzi azt, a mi szertelen vágya előir, nem kimélve pénzbeli áldozatot és időt, és néha még az ethika és erkölcs tiltó szabályain is túteszi magát, nem azokon, melyeket a törvény büntet, de melyeket igazán jellemes ember szívében hord szigoru ítélő bíró gyanánt, a ki tekintet nélkül, kimondja és érezteti: „Ezt teheted, azt nem,“ — csak azért, hogy minden gyönyört kiélvezhessen és mindenek felett szeretett énjét a kényelem minden kívánalmaival övezhesse. És e modorban — nem gondolva meg, mit hoz a holnap -- halad a végzetes uton, míg összeesik, Tétlen, üres élet után, nem irigylendő vég! . . .

De értsük meg egymást! Én szivemből óhajtom, hogy főuri családaink tagjai, ha van kellő vagyonuk hozzá, fényt, pompát fejthessenek ki, mely hozzájárulhat az irántuk való tisztelet fokozásához. De feltétlenül megkívánom tőlük és tiszteletemmel csak abban az esetben adózom nekik, bármily magasban álljanak is, ha teljesítik egyuttal hazájok iránti kötelezettségeiket, mint a kiknek előljárni kell az áldozatkészségben és a feddhetetlen erkölcsi életben. Ezzel tartoznak magas társadalmi állásuknak, nagyobb általános műveltségüknek, melyben részesülhettek és a nagy ősi vagyonnak, melylyel birnak. És ha kutató szemünk alább száll, tapasztaljuk, hogy magasabb körének példáján elkábulva, botorul odaszegődik a középosztály, nem akarván és nem tudván az igények követelő és csábító szavának ellenállani. Ez aztán kisebb vagyonnal, természetesen hamarabb letörik.

De mi az azon rövid ideig tartó előnnyel szemben, hogy őt is urnak tartották? Ez az ur csak nem élhet számítással, nem vonhat meg magától oly dolgokat, melyeket Péter és Pál és azok tisztelt nejei már megszereztek? Mit mondana hozzá a világ? Egyik tul is liczitalja a másikat költsékezésben és nagyolásban, csakhogy többnek láttassék, mint a milyen valósággal. Senki sem akar az ő természetes arczával megjelenni, hanem álarczot kölcsönöz, mely alatt ugyan mindenki tudja, hogy ki van és mivé lesz kevés idő múlva. De legalább erre az időre bolonddá tették egymást, nagy árt fizetvén érte. Lemondanak az önbecsülésről, melyet a köteleesség teljesítése ad az embernek és a tiszteletről, melyet a gyermekek kell, hogy megadjanak a szülőknek, ha azok olyanok, milyennek lenniök kell, midőn nem harácsolják el, de művelik azon anyagi és erkölcsi alapot, mely a jövő nemzedék fejlődését és megélhetését biztosíthatja.

És így megy tovább az alsóbb fokozatokban,

Mindenki magasabb polczra állítja magát, mint a hová sorsa helyezte, legalább arra törekszik. Ebből némelykor oly

gabalyodás támad, hogy már azt sem tudja az ember, ki a külszin után ítél, hogy ki, melyik körhöz tartozik. Mert ezen összekeveredés életet önthetne a társadalom némely elpetyhüdütt, ellankadott szervébe.

De miután ezen összeolvadás, csak majmolás, nagyon törékeny létrájáról jutott uj helyzetébe, nincs meg abban a benső képesség, a szellemi és lelki közösség. Nem soká, hogy az első röppentyük fénye a levegőben szétoztlott, a nagy puffogatás után következik a nem dicső kivonulás; midőn azt kérdjük szomszédunktól, ki e tényről értesít: ugyan mondja csak, mit kerestek itt?

Nevetséges helyzetek, melyek társadalmi ferdeségeinket ilusztrálják, de egyuttal szomorú, lehangoló jelenségek, ha másfelől tudjuk, mily keserves napoknak, megpróbáltatásoknak néz elébe ép ez évben sok ezer ember, hiába várva a társadalom segítségét.

Tekintve ezen rendellenes állapotot, amidőn közviszonyainkon léhaság és üres hóbort látszik uralkodni, midőn évszázadok által előkészített hasznos intézményeket, a polgárosodásnak féltett gonddal megmunkált vetéseit látjuk veszedelemben, melyeken egy szerencsétlen végzet romboló keze ép azon nemes ideák már megindult csiráit óhajtja kitépni, melyek az emberi jólét terebélyes fáivá nőhettek volan, és azok helyén felver a haszonlesés, önzés és hiúság dudvája. Önkénytelen magunkba szállunk és kételkedve kérdezzük: tehát hiába való volt annyi nemes humanista és lángésznek önfeláldozó munkája, buzditó tanaiknak felvilágosító ereje, mely mozgásba hozta oly hosszú időre az emberek millióit egy jobb jövő előkészítése végett, ha annyi vajadás után idejutottunk, hol megbénitnak minden jó indulatot, minden nemes törekvést?

Nem lett volna-e kívánatosabb az emberiségre nézve az ő állapotban való maradás, mely az általános durvaság jégmezői daczára megteremtené a maga jóttevő Thábitáját és előállítá a megbocsátó és önfeláldozó Sameritánust, ki ellenségét, midőn azt megsebesülten elterülve találá, lovára emelé és otthon ápolá?

Nem lenne lélekemelőbb visszatérni azon időre, midőn a nagy mester az apostolokkal megindult, hirdetvén az igét: a keresztényi szeretetet, megbocsájtást és az Isten szeretetét? Egy uj világ nyílt meg az emberiség számára. A feszélyező békók lehullottak. És ezen már elért lelki szabadság, a jónak, nemesnek megösmérése, hová vitt bennünket azóta? A 2-ik ezred év végén: boldog az ember? Nem vagyunk-e sok tekintetben szinte csak ott, midőn nem volt semmi kultúra és az erősebb joga volt az irányadó? Ez elképzelhető volt azon korban, mert azon épült fel az egész akkori társadalom.

Most keztyüs kézzel uri modorban, fosztjuk ki felebarátunkat, csak arra kell hogy ügyeljünk, nehogy vére befecskendezze ruháinkat

Jelszavak, külszin minden tartalom nélkül. Szemünkbe szökik a könny az emberek együgyűségén és jön hogy összetiporjuk azokat, kik oly roszak és gonoszak..

A hatalom Istennél. Nekünk kötelességünk megnyugodni azon.

De még sem. Ez bűn és megkárosítása lenne azoknak kik utánunk jönnek . . .

A kultura magas fokán állunk. Minden kezeink között van, hogy boldoguljunk. Csak akarnunk kell! Tehát akarjunk! Félre a kishitűség!

Ne szögezzük oda magunkat, azon gondolathoz, hogy nem lehet. Minden lehetséges, komoly törekvéssel. Nemzetünk a benne rejlő ős-energia, magyar népünk erős értelmi tehetsége, lelkesedése, fogékony természete által, megbízható, előrelátó veze tés alatt nagy tettekre képesített. Ezen tudatban fogjunk a munkába!

Miután látjuk, hogy minden bajunk onnan származott, hogy társadalmunk alakulása ferde irányt vett — ezt kell megváltoztatni. Rekonstruálni, új, egészséges alapra kell emelni annak épületét. A munka a becsület és a keresztényi szeretet biztos alapjára. Csak az egyéni derékség és kiválóság tekintessék érdemnek az emberek megítélésénél. Ezen elvet növeljük fiatal-ságunkban meggyőződéssé, mely kizárja társaságából azt, aki léha, semmittevő és így a társadalom heréjévé lett. Mint a folyam leszűri, kiválasztja magából a benne meggyült mocskot, szemetet.

S e nemesen gondolkozó, tettek által megedzett memzedéktől már joggal várhatunk hazaszeretetet, nemzeti ideálokért való lelkesedést és áldozatkészséget, mely érdemekre mostani viszonyaink között — szomoruan kell hogy bevalljuk — kevés-nél számíthatunk — bármily szükség lenne is reájuk jelenleg inséges hazánkban.

Hogy ezen szebb jövőt előkészítsük erre folyjon be a D. F. E. minden tagja szóban és tettben.

Induljanak előre 111 egyházunk felesketett papjai. Száztizenegy örszem, hiveitől körülvéve, ha van lélek is hozzá, eredményes munkát végezhet. Adjanak jó példát. Ne maradjon el egy is közülök. Ahol nyomort kell enyhíteni, ahol megtört szíveket kell felébreszteni, menjenek ők vezetők gyanánt a Dávid Ferencz palástjával és nevében.

Husz év képe.

Titkári jelentés.

20 éve már, hogy a Dávid Ferencz Egylet lenni kezdett. Alljunk meg ezen a ponton és tekintsünk vissza.

A XIX-ik százév hajnalán Magyarország Géniusza megfujta a nemzeti tárogatót és a kemény sziklák megrepedtek, a néma hegyek kiáltottak, a csöndes erdők zúgtak s a dermedt szivek megmozdultak. „A *riadó* vak mélységet fölverte szavával.“ (Vörösmarty Zalán futása 1825.)

Sötétség volt még egyfelől szivemben,
De másfelől már pirosan kelének,
Mint közelgő nap szemeiből
Kilőtt sugarak, a vágyak s remények
(Petőfi Tündérálom 1846!)

„Éj után hajnal jön. Az álmok elfutnak. A sötétség visszatér kriptáiba, a hegyek arannyal festik ormaikat, a nap sugarait szétlöveli. Minden, mi sötét és sötétség lakója, visszafut odvába, de fölébred minden, a mi szép és az Istené.“

(Jókai 1848 május 18.)

Az első ötven év visszhangja a költők ajakán így duzzad, így nő, így jut föl az Istenig. A mezőből haza, a szerény kunyhóból Istenháza kezd lenni, mert a fölébredett lélek csak akkor tud megpihenni, mikor a hit és remény olajágát meglátja a Noé galambja szájában

A magyarországi protestánsok sürgetik az uniót. A magyar törvényhozás kimondja az egyházak jogegyenlőségét, s az unitárius egyház jogait kiterjeszti egész Magyarországra 1848-ban.

1849 következett. Azután néma tétlenség és élethalálharcz.

1861-ben megnyilatkozik az unitáriusok lelke: „érezzük, hogy egyházunkban, ugyis, mint egyikében a magyar egyházaknak, szükséges, sőt halaszthatatlan ideje *irodalmi* uton, nemcsak különleg, hanem szellemi erőtkénk tervszerű összpontosítása áltel is *tenni*.“ (Ker. Magv. 1861. előszó.)

A vallási tevékenység minden irányban kezdődik. A protestánsok 1871-ben egyletet alakítanak, de kevés ideig áll fenn. A 80-as években mi unitáriusok is kibontjuk a lobogót.

A kik jelen voltak a száz éves kollegium nagy termében 1884 szept. 2-án, emlékezhetnek, mint reszketett szívünk, mint remegett ajkunk, mily tétova szóltunk: *vaijon merjünk-e akarni?* Akartuk és meglett. Egy rövid év alatt úgy megizmosodott az a pünkösti mozgalom, melyet az unitáriusok, e vallás nagy mesztere iránti tiszteletből, Dávid Ferencz Egyletnek neveztek, hogy

102 alapító, 105 rendes tag és 30 pártoló mondotta magáénak egy év alatt.

A kik akkor az egylet élére állottak, jórészt pihennek már: Gyöngyösi István esperes, az előkészítő bizottság elnöke, Dr. Brassai Sámuel, az egylet nagy Maecenása, ki szavával lelkesített, példájával irányított, szíve melegével ápolt, bőv áldozataival erősített. Hajós János, ki meleg szívvvel szeretett minden szépet, teljes erővel munkálta a jót. Berde Mózsa és Kriza Jánosné alelnökök, első pénztárnokunk Bágyi Kálmán, első választmányi tagjaink: dr. Bartók István, Benedek Aron, Kovácsi Antalné, Váradi Károly. Akkor csak 6 választmányi tag, most 24 működik.

Akkor a titkár reménysége így nyilatkozott meg: „Én hiszem, hogy ha a tett mezejét ma megtaláljuk s arra az alkalmat megadjuk, *velünk lesz mindenki*, s kellő idő multán az unitárius eszmék hiveinek oly erős egylete lesz a D. F. E., a mely a *vallásos és erkölcsi igazságoknak* érvényt szerezni s annak létjogát a kor bármely vészes áramlatával szemben is fenntartani tudja. Az, a mire mi most vállalkozunk, az, a mihez az alapkövet ma letesszük, oly cél, melyben, biztonsággal hihetjük, nemcsak a társegyházak, hanem a polgári társaságok is segítségünkre lesznek, kell, hogy legyenek

A reménység nem csalt meg. Az unitárius egyház körei és tagjai fokozódó buzgalommal sorakoztak a lobogó alá. Mindenik egyházkörben fiók-egylet alakult. Megtörtént a szervezkedés, megkezdődött a munka. Elégséges volna csak számokban jelezni, hogy 9 fiók-egylet, a kolozsvári ifjusági kör, tehát tiz nagyobb keretű szervezet létesült szorosán a Dávid Ferencz Egyletben, és mellette a Budapesti Dávid Ferencz Egylet. De inkább szeretném, ha a számok helyett az a lélek nyilatkozna meg, a mely elevenített, gyújtott és nagy tetteket mivelt.

Figyeljünk meg egy pár tényt. A világhírű tudós dr. Brassai Sámuel, nyugalomba vonul a tanszéktől és élére áll ifju egyletünknek. Tüzzel lelkesít, hogy gyűjtsön maga mellé minden tag még egy tagot, s egész mély tudását évről évre rendelkezésünkre bocsátja, örökbecsű felolvasásaiban.

Az egyszerű kis leány megtanulja a költöket és szavalja falujában, városunkban nagy hallgató közönség előtt, olyan hatással, a milyet csak hamisítatlan természet tisztasága és ereje tud elérni.

Kolozsvárt a régi Erdély kezd megújulni. A felekezeti válaszfalakat félreteszi a Dávid Ferencz Egylet a ref. tanár, ev. lelkész, meg az unitárius nő, a róm kath. hívő, meg a zsidó rabbi

az unitárius püspök mellé ülnek és felolvasásokban fejezik ki, mily jól esik, hogy alkalmuk nyílt a lelki egység bizonyítására.

A tárgyakban nem törekszik tisztán a moralizálásra, nem marad a társadalmi kérdések körében sem, hanem a szerint, a mint az élet kívánja, foglalkozik tudománnyal, hittel, családdal, neveléssel, jelennel és multtal.

Mily szépen kiegészítik egymást „A reformator neje“ (Grätz), „Krisztus istensége“ (dr. Brassai), „Luxus a nevelésben“ (Kovácsi), és „A beszéd zenéje“ (Pákeyné), „A nevelés újabkori elmélete“ (Felméri Lajos), és „A bucsujárások“ (Éjszaki Károly), „Társadalmi szokásaink“ (dr. Haller), és „Kolozsvár egészségügye“ (Kőváry L.), „A középkor hitvilága“ (dr. Lánczy Gyula), „Az imádság“ (Boros György), „A párbaj“ (Bartha Miklós), „A művészet szerepe a nevelésben“ (De Gerando Antonina), Költemény az évfordulóról (Nagy Lajos), „Illusio“ (Éjszaky Károly), „Irodalmi szárnypróbálgatások 1839“ (Hajós János), „A nő szerepe“ (Lengyel Dánielné), „Az anya“ (Fanghné), „Reformatio és Renaissance“ (Dr. Szlavik Mátyás), „Darvinismus és vallás“ (Dr. Bartók I.), „A vallásos nevelés“ (Kozma Ferencz), „A vallás“ (Ferencz J.), „Leány nevelés“ (Fangh E., Buzogány M.) s több hasonló.

Százhusz felolvasást tartottunk s Kolozsvár közönsége érdeklődése nem csökkent, mert érezte, hogy hasznosat akarunk mivelní.

Talán némi önérzettel és büszkeséggel emlegethetné a Dávid Ferencz Egylet, hogy nemcsak abban volt teljesen modern intézmény, hogy a nőknek a férfiakkal a tagságra egyenlő jogot adott s választmányi helyeit velök megosztotta, hanem abban is, hogy felolvasó asztala mellé ültette, szívesen hallgatta és megtapsolta a nőket.

A „Fiatalság Barátját“ határozatlan időközökkel kibocsátja az ifjaknak s a konfirmációra az urasztala mellé majdnem ingyen küld kedves emlékkönyvet.

Hogy a családi béke teljes legyen, a nőknek megteremti a „Nők Világát“, mely most járja harmadik évét buzgalommal és hatással.

Eredeti gondolatunkat megvalósítjuk 1888-ban az Unitárius Közlöny megindításával. Lapozzuk át azt a 17 évfolyamot s figyeljük meg öreg és ifju, meglett és mindig levő íróinkat, férfiakat és nőket együtt. Oly kis körben annyi eszme, akkora hit, annyi törekvés az erkölcsi és a nemzeti eszmény után, mindenkit jó irányba kell, hogy tereljen s ki mondaná elveszettnek az olyan munkára fordított idejét, a melyért egy róm. kath. agg férfi azzal hálálkodik, hogy soha egy pillanatig is meg nem

bántotta érzületét, a szegény székely közlegény pedig szivéből köszöni, hogy megédesítette a katonai élet keserü kenyerét

S ha lehetséges volna elszámolni azokról az érzelmekről, melyekkel a jó székely szive telt meg, midőn napi munkáját félbehagyva, messzi utra kelt a férj nőjével, leányával, hogy a D. F. E. közgyűlésén meghallgassa a vidék híres papját a szószékről, másikat a felolvasó asztal mellől, s leányát az énekkarból. A szegénység nélkülözései között megelégedést, a nehéz élet küzdelmei között megnyugvást sok kebel nyert azokon a vidéki gyűléseken, hol néha még az ablakok is ülőhelynek szolgáltak.

A jótékony szeretet lelke is megszállott és filléreiüket összetéve, szivvel igyekeztünk segíteni az árván s elhagyottan. Ha sokat nem tehattünk, anyagi szegénységünkön mult, mert bizony mi csekély díjat kértünk, hogy minél többen megadhassák, s nincs okunk panaszra, mert népünk is szívesen sorakozott zászlónk alá, s az elmúlt 20 év alatt huszszáznál jóval több tagot számláltunk, s ha a mostaniak buzgalma nem lankad, reméljük rövid idő alatt elérjük ezt a számot együtt s egyszerre működő tagjainkkal. Most 1660-an vagyunk.

Husz év aránylag rövid idő, de elégséges arra, hogy meggyőződjünk, vajjon jó uton járunk e? A közönség, s a sajtó, mely ügyünket mindig rokonszenvvel kísérte, előnyösen ítél. Nem voltunk hűtlenek az időhez, nem szalasztottuk el az alkalmat, s azt hisszük, nemcsak a mi unitárius körünk, hanem a körültünk levő társadalom, városaink, községeink és hazánk is nyertek egy-egy parányi előnyt az emberbecsülésből, az erkölcsi tisztaság méltánylásából, miket mi úton-útfélen hirdettünk, a józan vallásosságból, mely nekünk életelemünk, a hazafiságból, mit mindenek fölébe helyezünk.

Azt hisszük, hogy főpásztorunknak az alakuló közgyűlésen mondott ezen szavaira: „A D. F. E. megalapítása által mindenkinek tért nyitunk a maga ereinek és tehetségeinek érvényesítésére, tőlünk telhetőleg eleget tettünk “

Ennyit kívántam szólni a multról, de még nem szabad említés nélkül hagynom egy kiváló nagy eredményét D. F. Egyletünknek, a Budapesti D. F. Egyletet, a mely nemcsak azért mienk, mivel *egy nevet* viselünk, hanem azért is, mivel páratlanul buzgó és lelkes vezetői lobogónkat a fővárosban oly magasan tengetik s olyan dicsőséggel, hogy ránk is jótékonyan hatnak, lelkesítenek, magukkal ragadnak, miért mi az idősebb testvér minden elzékenységgel és szeretetével kívánunk viszontszolgálatot teljesíteni.

A mult évről szóló jelentésemet e helyen nem részletezem.

A központi választmány eddigi buzgóságában nem lankadt, a fiók-egyletek némelyike kétszerezett erővel és kitartással működött. Választmányunk évi jelentését lapunkban fogjuk részletezni, a fiók-egyletek képviselőik útján élő szóval fognak nyilatkozni.

Legyen hála Istennek a multért s legyen fölöttünk Isten kegyelme a jövőben is, hogy a miket ránk bízott, elvégezhessük embertársaink javára s hazánk fölvirágoztatására.

1903/4 év.

Folyó évi működésünket kitartással folytattuk. Az egylet rendes munkakörében megmaradtunk.

Az egyleti év elején megalakítottuk a szakbizottságokat. Az irodalmi bizottság foglalkozott az irodalmi pályázat ügyével. A pályázatot kihirdettük, de mivel ezuttal pályamű nem érkezett be, népszerű, hasznos olvasmányok készítéséről és kiadásáról, a választmány a jövő év folyamán fog gondoskodni, mire fölhatalmazást kér. Tervünk az, hogy az egyházközségek körében s általában a nép között élénkíttessék az érdeklődés az egylet előtt lebegő eszmék iránt.

November hónapban kitünően sikerült felolvasó és tombolaestélyt rendeztünk a „Nők Világa“ javára. Felolvasott Raffaj Irma k. a., szavalt: Kántor Margit.

Ezuttal a női kézimunkák gyűjtése foly. A „Nők Világa“ alapja szép összeggel gyarapodott a sorsjáték és a télen rendezett tombolajáték jövedelméből

Tekintettel arra, hogy nőink buzgósága a lap érdekében sok irányban mutatkozik, s különösen, hogy az egyletbe ujabban is több nő lépett be, Választmányunk a Nők Világa folytatására a szerkesztőséget fölhatalmazta, illetőleg fölkérte.

A megelőző évben kiadott pályázat nem lévén kellő sikerű, a közgyűlés határozata értelmében, újból pályázatot hirdettünk a pálinkaivás meggátlására irányuló dolgozat írására. Kitűztünk 55 kor. pályadíjat. Sajnosan jelentjük, hogy pályamű nem érkezett. Ajánljuk, vétessék le e kérdés napirendről és hatalmaztassék föl Választmányunk, hogy népszerű, hasznos iratok kiadásáról, illetőleg felvasásokról belátása szerint gondoskodjék.

Házi estélyt a mult egyleti évben is rendeztünk. Minden tekintetben kitünően sikerült.

A leány-otthon létesítése ügyében több irányban tettünk lépést, de, főleg mivel segélyalapunk nincsen, sikert nem érhattünk.

Üdvözetek.

Ürmössy Miklós üdvözlete a budapesti Dávid Ferencz Egylet
nevében

Méltóságos Elnök ur!

Mélyen tisztelt közgyűlés!

Midőn a halhatatlan emlékü püspökünk nevét viselő kolozsvári anya-egylet fennállásának XX-ik évét üli meg, oly ünnep ez, mely igazi vallásos örömmel kell hogy eltöltse minden unitárius és minden vallásos ember szívét széles e hazában.

Mindnyájunknak örvidenünk kell, hogy megértük, hogy ama kis mustármagból, melyet a mi igazán keresztény magvetőink ezelőtt 20 évvel elvetettek, ma abból vallás-erkölcsi életünknek oly szép, terebélyes fája lett, melynek gyökerei átnyulva Erdély bércein és völgyein, megfogamzani kezdenek már a Duna és Tisza délibábos rónáiban is.

Igen is, teljes önérzettel mondhatjuk el, hogy a Dávid Ferencz egyletek a magyar társadalomnak ma már oly üdvös, hézagpótló intézményeivé váltak, melyek nagyban elősegítik a vallásfelekezeti béke nagy és nemes kultuszának terjedését.

E virágzó fának — melyhez a kolozsvári Dávid Ferencz anyaegyletet hasonlítottam — egyik legujabb hajtása a mi budapesti egyletünk is. Gyermeki szeretettel jöttünk el tehát mi is e napon ide, hogy önökkel együtt ünnepeljünk.

Legyen szabad most a D. F. E. buzgó titkárának is megköszönni azon meleg szavakat, melyeket az Egylet 20 éves működésének rajzában a mi ifjú budapesti egyletünkről szives volt mondani.

Tisztelt ünneplő közönség! Legyenek meggyőződve, hogy gyermeki szívvvel és örömmel jöttünk, hogy együtt ünnepeljünk.

Midőn Isten áldását kérjük anya- és többi testvér Egyleteinkre, kívánjuk egyszersmind, hogy amint eddig ugy ezentul is legyünk egyek eszményi törekvéseinkben és azok megvalósításán működjünk közös, egyesült erővel. Mert régi igazság, hogy egységben van az erő.

Igy felelhetünk meg nagyobb sikerrel kulturális és társadalmi misszióknak.

Igy őrizhetjük meg a maguk tiszta fényében halhatatlan Dávid Ferenczünk szent tradícióit — s így juttathatjuk dialra a vallás-erkölcsi solidaritás nagy és nemes eszméjét hazánkban! Ujból is szívből üdvözlöm a Dávid Ferencz Egyletet a budapesti Dávid Ferencz Egylet nevében fennállásának 20-ik évfordulója alkalmából s kérem arra Istennek áldását.

Sz. 52. 1904.

fg.

id. Daniel Gábor főrendi tag, tiszteleti elnök, levele.

Tisztelt közgyűlés! Minekutána sajnálatomra, egészségi állapotom miatt a Dávid Ferencz Egylet idei közgyűlésén nem lehetek jelen, indítva érzem magam, a midőn Egyletünk XX-ik évi működését befejezi, forró üdvözlétemet kifejezni és ez alkalommal hálásan megemlékezni az irántam tanusított azon figyelméről, a melylyel egyletünk alakulása kezdetén tiszteletbeli elnökének megválasztani sziveskedett, melyet nem annyira az egylet iránti érdemeimnek — melyek elenyésző csekélyek — mint főgondnoki állásomnak tulajdoníthatok. Nálam főképp azon meleg érdeklődés és rokonszenv nyilvánult, a melylyel egyletünk működését folytonosan figyelemmel kísértem és csaknem bámultam, még pedig lelki örömmel, azon odaadó, önzetlen tevékenységet, a melyet egyletünk nő és férfi tagjai a két évtized alatt a központban, valamint a vidéken kifejtettek. És ép azért-magam az egyleti élet mozgalmaiban nem vehettem annyira részt, mint az egylet iránti hajlamomnál fogva óhajtottam volna, annak működését elfogulatlanul bírálhatom meg

Az egyletnek hitéletünkre való jótékony hatásának kifejezésére alig találok szavakat. Azt minden unitárius nő és férfi érzi. Mint főgondnok hálás elismerésemet fejezem ki ez alkalommal mindazok iránt, a kik egyletünket megalkották, fenn tartják és önzetlen közreműködésökkel annak folytonos fejlődésén buzgolkodnak, mert a templomon kívül a hitéletet be kell vezetni a társadalomba, a családi tüzhelyekbe. Erre törekszik a mi egyletünk, melynek jótékony nyomai hathatósan nyilvánulnak. Minden összejövetel egy-egy lélekemelő vallásos ünnep, a mely más elfogulatlan felekezvtbelieket mintegy magával ragad, vagy legalább azoknak irántunk való rokonszenvét felkelti.

Van-e még egylet, a mely ily csekély anyagi eszközökkel, akkora eredményt fel tudna mutatni? alig hiszem.

Merítsük erőnket ezután is önnön-magunkból. Ez hagyományos eljárásunk és valamint ez a multban biztosította fennállásunkat, úgy fogja jövőben is megszilárdítani, ha azt egyetértés és igazi vallásos buzgalom követi.

Adja a Mindenható, hogy a Dávid Ferencz Egylet számos 20 évet tölthessen folytonos fejlődésben, hogy az egykor elhíntett mustármag terebélyes fájának lombjai alatt hitéletünk örökre virágozzék. Ezen óhajtással lévén

Budapest, 1904. okt. 27.

kész szolgálja
Daniel Gábor,
főgondnok.

A Dávid Ferencz Egylet és a „Nők Világa“.

Perczel Ferenczné Kozma Flóra beszéde. Felolvasta Fangh Erzsébet titkár.

Nekem jutott a szerencse, hogy a Dávid Ferencz Egyletnek 20-ik évfordulóján tartott gyűlése alkalmával örömmel jelenhessenem, miszerint az unitárius asszonyok is szívvel-lélekkel érdeklődnek egyházuk és egyletük munkája iránt és már közel 3 éve, hogy az Unitár. Közlöny mellékletét a „Nők Világa“-t habár csekély erővel, de nagy buzgalommal megalapították.

E kis lapról, valamint szerény női munkásságunkról épen itt Kolozsvárt volt szerencsém ezelőtt két évvel egy rövid felolvasást tarthatni. Ma sem okadatolhatom munkánkat más érvekkel, mint a milyenekkel akkor tettem azt. Hogy az unitárius asszony, ha szellemi foglalkozást óhajt, első sorban egyházának munkája iránt érdeklődik, annak szellemében építi otthonát és annak szárnyai alatt kíván dolgozni a közjóért, annak okát most is abban a körülményben látom megfejtve, hogy ma az unitarizmus egyértelmű és egyérdekű az általános műveltséggel, felvilágosodottsággal és minden észszerűen haladó evangéliumszerű munkával.

A mi kis női lapunknak is az a feladata, hogy úgy képviselje a nők világát, a hogy a *mai kor* megkívánja annak létezését. Ne méltóztassék engemet kinevetni, ha azt merem állítani, hogy a mai józanabb, tisztábban látó és sokat követelő világban a legnehezebb szerep jutott a nők világának. Mert a mai jobb izlésnek meg nem felelhet már sem a régiek vakon hívő tudományával és haladással nem sokat törődő, csakis alantas női munkát végző asszonya, sem az újabb kor nagyon is emancipált férfias nő-alakja, ki nagyképűen dobja el magától a valóságosságot és háziasságot, hogy csakis a tudománynak és férfias sportoknak éljen, hanem ma már szigoruan megkívántatik a nőtől, hogy az ugy a *szellemi* téren, mint a *házas női teendők* körül *egyformán* állja meg a helyét, hogy szükség esetén itt is, ott is egyformán érvényesülhessen. S míg a férfi munkálkodásánál hamarabb megbocsátja a világ, ha az esetleg nem is egyezik meg egészen a vallás kívánalmaival, a női munkánál ösztönszerűen helyes érzéssel, mindig megkívánja az *evangéliumi* szellemet.

Ismételve hangsulyozom, hogy *ennek* a nők világának akar szószólója lenni a mi kis lapunk is, mely egyházunk és egyletünk védelme alatt jelenik meg.

Ha van egyház és van egylet, mely hivatva van a mi lelki világunkat ezen a nehéz *középuton* megtartani és eszméivel ezt folyton támogatni, úgy első sorban Dávid Ferencznek felvilá-

gosodott, a korrallal haladó és mégis oly józanon látó és ítélő egyháza és egylete valóban e célra van teremtve.

De viszont, ha van háládatos nő a világon, ki a szabadságért küzdő hazája mellett a szabad eszmékért küzdő egyházát is egész lelki világával kívánja szeretni és szolgálni, az bizonyára első sorban az unitárius asszony.

Ebben látom én azt a szoros, előttem *felbonthatatlan* látszó kapcsolatot, mely az unitárius egyház és unitárius nők világa között létezik.

De ismét örömmel jelenthetjük, hogy e szoros összeköttetés mellett is az unitárius nők világát képviselő mi kis lapunk, immár bejárja az ország minden felekezetének házaiból, észrevétlenül terjesztve itt is, ott is a mi szabad eszméinket, a nélkül, hogy lerombolná a más vallásuak hitét. Hiszen a korszak már, hála Istennek lejárt, midőn azt hitték, hogy a szabad vallásos eszmék *rombolnak*; ma már jól tudjuk, tapasztaljuk, érezzük, hogy azok mennyire *építő* hatással vannak az *általános vallásügyre* nézve; és én meg vagyok arról győződve, hogy azért, hogy az unitarizmus sok megfajthatatlannak látszó vallási kérdést *nagy szellemi fejlettségénél fogva* könnyű kézzel old meg, és minden törekvése oda irányul, hogy az evangéliumot minél világosabban egyeztesse össze a modern tudományokkal és izléssel, már nagyon sok *más* vallásu embert békitett ki *saját* egyházával és vezetett vissza Jézus evangéliumához.

Valamint tehát egyházunknak sem az a célja, hogy magát erősbítve, terebélyesítse, külsőleg minél nagyobb szervezetet produkáljon, hanem megelégszik azzal az eredménnyel, hogy a hova eszméi bejutnak, a hova gondolatai elszállnak, ott az igaz ügy diadalmaskodik, a jóra való munka boldogul és a küzdő lélek nyugalmat talál, ugyanugy a mi kis lapunk is menten minden felekezetiességtől, csak arra törekszik, hogy a mely lelki világba eszméi belopóznak, ott — bármely irányhoz tartozik is a munkakör — megteremhessen az az evangélium-szerű igazság, az emberszeretet, mely felekezetiesség nélkül tud és akar szolgálni a közjóknak.

És ha ez minél szélesebb körben sikerülni fog, akkor eszméink lassanként pótolni fogják női munkánknál a hiányzó anyagi javakat is, mert szerintem nincs olyan javadalmakkal ellátott női egyelet a világon, mely több áldást hozna a világra, mintha az unitarizmus páratlan erejét kihasználva, egy-egy oda dobott eszmével mindszélesebb körben tudnók társadalmunk szeméről levonni a hályogot és felrázva embertársainkat a hivatelen közönyből, ki-ki tehetsége szerint szolgálna felebarátjának.

Mélyen tisztelt közgyűlés! Hogy szives türelmükkel nagyon soká vissza ne éljek, szabadjon még csak röviden azzal buzdítani nőmunkásainkat a további lelkesedésre, hogy én meg vagyok arról győződve, hogy a ki unitárius munkában dolgozik és azt tehetsége szerint szellemileg vagy anyagilag támogatja, az nemcsak saját lelki világának, valamint magának az unitárius ügynek használ vele, hanem egyuttal az egész emberiség és a *jövő* boldogulása érdekében dolgozik.

Grátz Mór ev. lelkész beszéde

Tisztelt diszközgyűlés!

A Dávid Ferencz együletet én is szívélyesen üdvözlöm 20-ik születése napján.

Dicséret és dicsőség legyen neki.

Dicséret és dicsőség, hogy kezdettől fogva magasan lobogtatja a vallási szabadelvűség zászlóját. Hiszen felolvasó asztalánál mindég szívesen látta városunk minden felekezetéből azokat, kik a józan haladást szükségesnek tartják a vallás mezején is.

1887 óta én is ültem nem egyszer az egyület felolvasó asztalánál, mikor még ugyszólván gyermekkorát élte. Legtöbbet az én Lutheremről és az ő kedves Katájáról olvastam, tehát Luther példás családi életéről, és pedig kedves titkár barátom egyenes kivánságára!

Ekkor történt, hogy prot. püspökeink Melanchthonja *Ferencz* József ő méltósága, azt az örökké emlékezetes és kedves kijelentést tette: »Vajha Luther családi életét tekintve, mindnyájan Luther követői lennénk!«

Üdvözlem tehát a nemes Dávid F. együletet s kívánom, hogy szellemes párbaját a vallási sötétség és szűkkeblűség Góliáthja ellen dicsőséggel folytassa.

Eljen, viruljon és növekedjék a Dávid Ferencz egyület az idők végézetéig!

A Brit és külföldi unitárius társulat levele.*

Dr. Boros György tanár urnak

Kolozsvár.

Örömmel értesültem, hogy október 29-én a Dávid Ferencz Egyület husz éves fennállásának ünnepét fogják ülni. Társula-

* A Brit és külföldi unitárius társulat üdvözlő levelét fölolvasta Killyén Erzi hosszufalusi polg iskolai tanítónő, a ki éppen a megelőző napon érkezett haza Londonból hol egy évi ftanulmányon volt. Ugyanakkor tolmácsolta Tagart Lucia és a Postal mission szívélyes üdvözlését.

tunk Igazgató Tanácsa örömmel értesült Ferencz József püspök urnak közelebből küldött leveléből, mily kitünő munkát végez a Dávid F. Egylet a vallásos műveltség és a jó érzés előmozdítására, nemcsak az unitáriusok, hanem mások között is.

Igazgató Tanácsunk megbizásából van szerencsém legszívélyesebb üdvöztetünket nyilvánítani. Reméljük, hogy Egyletük mint a multban, ugy a jövőben is hatalmas tényező lesz a jó munkálásában

Legszívélyesebb üdvözlettel

Bowie Copeland W.

Dr. Hegedüs István egyet. tanár levele Budapestről a titkárhoz.

Kedves kollega úr!

A Dávid Ferencz egyesület életében 20 év telt el. Ez egyesület tagjait ugyanazon szellem: a szabad protestáns lélekből áradó s.ellem: a világot átalakító történelmi gondolkodással frigyvet kötő hit szelleme hatja át.

E hűségért üdvözlöm a társaságot. E hűségtől sokan elszakadtak! Alig lehet ráismerni a közvéleményre. A százados küzdelmek emlékei elől az *abdicatione rationis* kényelmes pihenőjét keresi.

Én maradok régi hitem, régi aspiratióm mellett Sámi László emlékét most is őrzöm.

Üdvözlöm a kedves kollega urat és köszönöm, hogy alkalmat adott e sorok irására.

Budapest, 1904. okt 26.

Hegedüs István.

Dr. Bedő Albert orsz. képviselő távirati üdvözlete tisztelendő Boros György urnak

Kolozsvárt.

Egyletünk mai ünnepélyes közgyűlésén nagy sajnálatomra nem lehetvén jelen, e sürgönynyel óhajtóm eddigi sikeres munkásságának további buzgó és eredményes folytatásához legőszintébb szerencsekívánatommal üdvözölni.

Bedő Albert.

Dr. Eisler Mátyás kolozsvári rabbi, egyet. m. tanár beszéde.

Tisztelt közgyűlés! Köszönettel tartozom a Dávid Ferencz Egylet nagyérdemű titkáranak, a kinek szives meghívása folytán itt szót emelhetek. Miudenki, a ki bizik az emberiség haladásában s a maga kisebb vagy nagyobb körében igyekszik is azt előmozdítani, a legteljesebb rokonszenvvel kell, hogy eltelve

legyen az olyan szervezet iránt, mint a Dávid Ferencz Egylet, a mely valóban nemes eszközökkel törekszik nemes czélokra. Mert az emberiség szebb jövődjét, melyben bizva bizunk, az emberiség igaz boldogságát, melyre vágyva vágyunk, nem a fennálló különbségek kiemelésével, az eltérések és ellentétek kiélesítésével fogjuk megvalósíthatni, hanem ellenkezőleg mindannak előtérbe állításával, a mi egynemű, összeillő és összeférő van mindnyájunk gondolkodásában és törekvésében. S mennyi az ilyen összeférő elem közöttünk, csak volna érkezésünk és nyugalmunk azokat felkutatni. De hát nincs érkezésünk és nyugalmunk az emberirtó háboruk, a társadalmi és politikai, a felekezeti és nemzetiségi torzalkodások e napjaiban. Ily mozgalmak idöben, mikor a kornak élete háborgó tengerhez hasonlatos, az olyan szervezet, mint a Dávid Ferencz Egylet, úgy tűnik fel előttem, mint csendes rév, a hol nyugodtan megvonulhat az az emberszerető s egyszersmind hazafias munkásság, a mely felvilágosítja az embereket arról, hogy vannak magasabb érdekeink azoknál, a melyek elválasztanak bennünket egymástól, szellemi és erkölcsi érdekeink, melyek kedvesek mindnyájunknak. Ily szellemi munkára szívesen mondok áldást, ily törekvésű egyletnek egész lélekből kívánom, hogy megvalósuljon rajta Ezsaiás próféta áldása, melyet Izrael törzsfájára mondott: „A jövőben gyökeret ver, bimbót fakaszt s virágot hajt Izrael s megtelik a föld színe gyümölcseivel.” (Ezs. 27. 6.)

A Dávid Ferencz Egylet hatása a fiókegyletekben.

Sándor Gergely udvarhelyköri f. e. elnöktől

Mélyen tisztelt közgyűlés!

Az Udvarhelyköri Dávid F. Egylet még a zászlóbontás előtt létezett. Az udvarhelyi egyházkörben ugyanis, a Dávid F. hitesszémeinek egyleti működés által való terjesztésére 1876-ban »Dávid F. Könyvtár Egylet« alakult. Az udvarhelyi egyházkör volt tehát az első, mely egy egyletet a nagy vallás alapító Dávid F. nevére keresztelt s e ténykedésével figyelmet ébresztett az egyházban.

A 70 es évek különben mintha az elvihartzott három század mulasztását jöttek volna pótolni 1873 megeremti a 20 ezer koronás Dávid F. alapítványt, 1879 zsinatával és Dávid F emlékiratával a legnemesebben rója le a kegyelet adóját, midőn a régi fénynél meggyújtja a jövő idők szövétnekét 1884 ben megalakul a Dávid F. Egylet, odakialtva a még élő lelkekhez: Ideje az álomból felserkenni, mint világosság fiai, világosságban járjatok. A szózat nem pusztában hangzott el, mert a megalakult körök, a

vallásunkért igazán érező szivek, bizó lélekkel vonultak azon zászló alá, melyen nemcsak a békés idők, simbolumát: »Viribus unitis« láttuk fölírva, hanem a keresztes hadáratok ezen hagyományos simbolumát is: »In hoc signo vinces.«

Azóta 20 esztendő telt el, megrakodva búval és örömmel s mert a költő szerint a név semmi, a szellem az örök, nem a magunk közel 30 évét jubiláljuk, hanem beolvadunk s részt veszünk a társkörökkel együtt igaz, benső örömmel az egylet 20 ik közgyűlésében. Örömünk eléggé is jogosult, mert vallásunkat oda, hol ma áll, a Dávid F. egylet 20 éves működése nagyban emelte és segítette. A 70 ezeret mind föl kellett keresni és megnyerni, hogy egytől-egyig mindenik hozzájáruljon a magasztos célhoz, hogy a hit és lelkiismeret vallása, a nemzeti, az erkölcsi és vallási öntudat gazdagon termő gyümölcsfája legyen s mint ilyent nem megrontva de kimivelve és megnevesítve adni át utódainknak is, ez volt 20 évvel ezelőtt megállapított nemes szándéka e nemes egyletnek, melyet minden ingadozás nélkül, vidám lelkülettel igyekezett megvalósítani. Üdv a Dávid F. Egyletnek, mely a legjobb és legbölcsebb tanítómestert a munkát és a küzdelmet választotta. Az életben pedig mint Scheffer mondja, csak szellemi és testi munka teremhet jó gyümölcsöket, hozhat áldást és boldogulást az emberiségre.

De nemcsak nagy általánosságban szemlélődünk, mert a Dávid F. Egylet működésének jó hatása nyilvánvaló a nép között, az egyes fiók-körökben is. Az a szálló ige, hogy az unitáriusok ismerik egymást, csak azóta válik valóra, mióta egyletezünk. Jobban ismerjük azokat az egyháztagokat, kik nemcsak névvel hanem lélekkel is hozzánk tartoznak, a kikben már legyőzhetetlenül felébredve van a Dávid F. hiteshívéhez való tartozandóság érzete, a kik többé nem hallgatva vagy sugva, hanem fennen kiáltják: »Hiszem az ember Ur Jézust . . .«, kik mint ama rómaiak, midőn Pál appius piacza felé közeledett, nemcsak elibünk jönnek, hanem mint lelkészkört, mint Dávid F. Egyletet, mint a hit és erkölcsi élet őrszemeit, szeretettel fogadnak házaikba és nemcsak vallásosságuk, hanem vendégszeretetük drága szelenczéből is öntenek azon világi és egyházi papok és papnékra, azon prófétákra és próféta aszzonyokra, kik nagy szépséggel a Sion-hegyére jönnek mindenünnen, kik mint ama Kornéliusok vagy Thabiták koronáikat keresik elő s nem unottan és kedvetlenül olvasnak át egy-egy ciklust, hanem az immár erőre kapott unitárius öntudat nélkülözhetlenné teszi egyletünk lapjának, a Közlönynek olvasását s az egyházi élet terén való ténykedést és buzgolkodást.

De a mióta Dávid F. Egyletünk van, jobban megismerjük még egymást is Addig, 20 év előtt, egyetlen egy közgyűlésen mutatkozhattunk be, de a szűkre szabott idő alatt a legjobb erő,

a legnagyobb tudás is alig érvényesülhetett, és most, 20 év után, többször van alkalom évenként szólni a legdicsőbb trónusról a legdicsőbb emberi es keresztényi erényekről. Tények beszélnek a múltból s vetnek derűs, biztató világot a jövőre. És én, a ki ott voltam a keresztelőn, eljöttem a létjogosultságát kivívott egylet jelen ünnepére is, én, a ki annyiszor láttam az egy sziv és egy lélekké olvadt, az egyleti eszmétől minden szépre és jóra buzdult gyülekezeteinket, most az ima és egyházi beszéd, majd az állandóan kultivált ének és költészet magas régióiba vitetni; én a ki láttam, az egyháztársadalmi és hazafias beszédek által a vallás erkölcsi élet emelkedését, a szeretet terjedését, az édes hon kebelén még száraz kenyér mellett is, a becsületes munka tovább folytatására a neki buzdult készséget; én a ki láttam, hogy mily jó neven veszi a nagy szellemek hívását, a dicső példák bemutatását, azt éreztem mindig, arra a tapasztalatra jutottam mindannyiszor, hogy a Dávid F. Egyletet, ha még nem volna, egyházunk érdekeiért meg kellene alakítanunk még ma, most, a jelen pillanatban, mert a Dávid F. Egylet, ha adja a munkát és a küzdelmet, de megadja a szellemi munka elenyészhetlen gyümölcseit, megadja a mezőt, melyen a magvető és az arató örömmel takarnak, megadja azt a boldogító reményt, hogy a ki hív a jelenben és a kevésen, többre bizzák az eljövő századok és ezredek.

A Dávid F. Egyletnek, mely 20 évi pályafutása alatt oly egyháztársadalmi helyzetet teremtett, melyben az ember időöltésére kínálkozik munka, munkája után haszon egyesekre, vallásközösségünkre, Istenünk dicsőségére, ennek a Dávid F. Egyletnek nemcsak ezüst és arany jubileumokat, hanem századokat és ezredekét kíván az Udvarhelyköri Dávid F. Egylet. Éljen!

Ders, 1904. október hó.

A D. F. E. szerepe a néperkölc s javításában.

Fazakas Lajos lelkész marosi D. F. E. f. e. alelnökétől.

A marosi Dávid F. fiók-egylet is örömmel veszen részt az ünnepélyen s őszintén üdvözli ez egyletet 20 éves jubileumán.

Minden vallásos társulat célja, vagy kellene céljának lennie, tanítani az igazságot, a mint Jézus tanította s vezetni a népet tovább, tovább a világosság felé. Mit csinálnak erre nézve más hasonló irányú egyletek, nem akarom ez alkalommal fejtegetni, a mikor csak legfennebb 5 percnyi idő van számomra kimérve. Annyi azonban világosan látszik, hogy ámbár óriási sokféle egylet létesült a múlt század utolsó felében, mégis ha nem lett volna akkór megalakítva, ma meg kellene alakítanunk ezt, mert ha a népet igazán szeretjük, ha vallásunk szellemét tisztán fogjuk fel, erre az

egyletre nagy szükségünk van, különösen ma, midőn hiveinket csak úgy tarthatjuk meg szent vallásunk kebelében, ha azokat tesszük a mik ez egyletnek főfeladatai. Ez az egylet nem szükkeblű, nem felekezeties, hanem az evangéliumot hirdeti mindenkinek, azt az cvangeliumot, hogy az Isten a mi Atyánk s mi egymásnak test vérei vagyunk s hogy nemcsak a papoknak, tanítóknak és az uraknak kell megismerni az igazságot, hogy szabadok lehessünk, hanem mindenkinek. Ez az egylet fölkeresi a tudatlant is, hogy tudjon, fölkeresi azokat, kik csak anyagi czélkért aljas kedvtőtésekért akarnak élni s így szól hozzájuk: »Ez állati élet, a melyben éltek! Hagyjátok el azt! A ti természetetek nemesebb, lehető rendeltétek magasabb az ilyen életnél! Fölkeresi a szegény elhagyatottat is s így szól hozzája: »Te az Isten gyermeke vagy, ha szegény vagy is, miénk vagy, ha a sors elvetett is körülkből Vigasztalódjál, de örködjél egyszersmind szived, jellemed tisztasága fölött s akkor szeret téged az Isten, nem azért, hogy valaki éretted meghalt, hanem szeret ő téged saját magadért? Légy tehát méltó az ő szeretetére.

Fölkeresi az ifjakat, a gyermekeket is, nem azért, hogy ifju életüket megkeserítse valami sötét, ijesztő tanokkal, félelmetes eszmékkel, nem azért, hogy azt mondja nekik: A ti természetetek teljesen meg van romolva, ti nem tudjátok még az Istent igazán szeretni, míg uj természet nem adatik nektek, hanem fölkeresi azért, hogy szeretetteljesen karjaira vegye őket, mint a nagy mester tette s megáldja őket, tudván, hogy igaz, mit a halhatatlan Channing mond: »e gyermekben megvan az angyal er jének a csirája s az Isten azért hívta életre, hogy angyallá legyen.«

Hogy azonban ezt a szép hivatását teljesítse, még jobban be kellene hatolnia a nép közé, mert még most eszméit, nézeteit nem ismeri a nép mindenütt, tagjai inkább csak papok, tanítók, papnék, tanítónék s egy-egy felvilágosultabb világi.

Utat, módot kellene találnunk arra, hogy jobban terjedjen s kiadványait többen olvashassák, s különösen a szétszórtnan élő hiveink, mindnyájan megkapják kiadványait, mert erre az egyletre is áll, hogy sokat teszen a néperkölc s javításában, de rendeltetésé az, hogy még többet tegyen!

Tudom, hogy minden pap élkövet mindent, hogy az egylet terjedjen, magam is a mult napokban is taggyűjtéssel foglalkoztam s ezennel 4 új tagot jelenthetek be: *Nagy Lajos* körjegyzőt Nyárádszeredából *Bartalis Józsefné* urnőt Csikfalvából, *Fazakas Péterné* önnagyságát Szentmártonból, *Márton Istvánt* Csikfalvából. Tisztelettel kérem ezeket számára a kedves Közlönyünket

A gondviselő jó Isten éltesse sokáig ez egylet kezdeményezőit, hogy megvalósulhassanak a szép gondolatai, tervei és szándékai!

A D. F. E. a valláserkölcsei élet mezején.

Lőrinczi Dénes tordai unitárius lelkész az aranyos-tordaköri fiókegyleti alelnök üdvözlő beszéde:

Mélyen tisztelt diszközgyülés!

Midőn ezelőtt 20 évvel egyházunk kebelében e *vallás-erkölcsi* egylet megszületett, végtelen szerencsés és hálás gondolat volt ennek kibontott lobogójára első nagy püspökünknek, a halhatatlan emlékü Dávid Ferencznek nevét írni föl Hiszen, kinek neve ragyoghatna méltóbb és tisztább fényvel ott, mint nagy vértanunké?! Keresve sem találhatunk bátrabb lelkü hithóst, szilárdabb jellemet, mint ő vala. A ki egykor lelke fényével vezetett egy egész országot a hitszabadság tiszta térein, a ki a pillanat ihletésében lelke egész meggyőződésével hirdette: »a hit Isten ajándéka«, a ki hite mellett, mint a tenger kőszála megállt rendületlenül s meghalt igazodás nélkül az igazságért és neve becsületéért: az méltó arra, hogy neve *jelszó*, szelleme *vezércsillag* legyen.

Hogy szerencsés és hálás gondolat volt e nagy névvel indulni a *vallás-erkölcsi* élet nagy munka mezejére, bizonyítja az a husz év, mely egyletünk multját alkotja; bizonyítják az elért eredmények, melyeknek e mai jubiláris diszközgyülés is szép, lélekemelő tanúsága. Az a jótékony és áldásos hatás, mely egyletünk működését lépten-nyomon követi, szintén ennek fényes bizonyúsága. Ez a hatás pedig kétségbevonhatatlan.

A Dávid Ferencz egylet meghordozza lobogóját a legegyszerűbb székely községben s lengeti a hitszabadság zászlóját hazánk székesfővárosában. Hintegeti a *vallás és erkölcs* magvait Erdély vadregényes bércei-vögyei közt és hirdeti a lelkiismeret szabadságát a szép alföld délibábos rónaságain. S mindenütt, a hol szóban, vagy írásban hozzáfér a lelkekhez, tisztább a gondolat, nemesebb az érzelem; bővül a vallásos ismeret, erősödik a hitélet, tisztul és nemesedik az erkölcs. Bontogatja szorgalmas kezekkel az évszázados választófalakat, melyeket az osztály- és hitkülömbőség emelt, hogy érezzék az emberek: nincsen közöttünk sem *zsidó*, sem *görög*, mert mindnyájan *egyek* vagyunk. Terjeszti a világosságot, oszlatja a sötétséget; hirdeti az Isten és ember szeretet evangéliumát s ápolja a hazafiság szent érzelmeit.

Ezen derék *vallás-erkölcsi* működésért üdvözlöm én az anya egyletet születésének 20 éves fordulója alkalmából. Üdvözlöm az aranyos-tordaköri fiókegylet és a vármegyében levő 11,000 unitárius lélek nevében. Lelkem mélyéből üdvözlöm derék elnökségeteket, fáradhatatlan titkárukat és központi választmányunkat azzal a forró kívánsággal, hogy egyletünk virágozzék, sikerrel működjék mind az időknek végéig!!

A Dávid F. Egylet és az ifjuság.

Szentmártoni Kálmán D. F. E. ifjusági köri elnök beszéde.

A terebélyes fa fiatalabb ágának a »Dávid Ferencz Egylet ifjusági körének« hozom szivből jövő üzenetét Hozom azzal a szeretettel, mellyel ifju beszél az öreghez, azzal a köszönettel, mellyel élő tartozik az ő éltetőjének.

Alig négy éve, hogy a »Dávid Ferencz Egylet« egy régi, lelkes harczosának agyában megszülemlott a gondolat: jó volna ifjusági egyletet szervezni. A derék, komoly harczos mellé lelkes ifjak csoportja verődött, s magam is láttam az akadályokat, melyeket le kellett győzniök, Buzditották egymást, dolgoztak serényen, de annál több erkölcsi erővel s megalakult a »Dávid Ferencz Egylet« ifjusági köre, melynek célja: A vallás-erkölcsi élet ápolása, fejlesztése s ennek határain belül az önművelés minden, oly módon, mely a vallás és erkölcs eszméivel ellentétben nem áll. Feladata szerintem másfelől ennek az egyesületnek az, hogy az anyaegyesületnek munkásokat képezzen. Ennek a feladatnak és az említett nemes célnak megvalósításán munkálunk folyton küzdve az akadályokkal, melyek közül a legnagyobb az, hogy állandó tagokra, munkásokra nem számíthatunk, mert az egyesület egyetemi ifjakból állván — azok folyton váltakoznak. S hogy ily nehézségek mellett is működhetünk, azt annak köszönhetjük, hogy a lelkes hadvezér folyton szemlélve csapatját új harczosokat állított a régié helyébe.

De még egy másik baj is fenyegeti egyesületünket. A főiskolákkal kapcsolatos ifjusági egyesületek száralmas, siralmas képet mutatnak. A létfontartás nyomasztó kérdése ránehezedik a fiatal szivekre is. Az aranyifjuságtól, mintha kiveszőben lenne az idealizmus és az altroizmus, csak mintha egy nagy társadalmi átalahulásnak néma szemlélője volna, rideg egoismusában közömbös a közérdekkel szemben. Azok az ifjusági egyesületek, a melyek egy koron lánggal égve lobogtak és világítottak, most csak szájalomra méltóan pislognak, s ha néha fel is lobbannak, csak a füst nagyobb, mely még növeli a sötétséget.

Örömmel jelenthetem a mélyen tisztelt közgyűlésnek, hogy ifjusági egyesületünk ily szomorú viszonyok között is él és működik. Az unitárius összetartás mint mindenkor, mindenben, úgy most is megtalálta a helyes utat s kitartó munkálkodással, szilárd lépetekkel haladunk kitűzött célunk felé. Elöttünk lebeg önzetlen munkájával életadó anyaegyesületünk, mely ma fennállásának 20-ik évét ünnepli. Husz csztendő az egyesületek életében nem sok idő, de nem is az idő a kriteriuma az egyesület létjogosultságának, hanem az illető egyesületnek, munkaköre, célja, működése. Husz

esztendő a vallás-erkölcsi eszmék mezején, ez már sok idő, ez már méltó a megünneplésre! A Dávid Ferencz Egylet husz év óta ezen a mezőn jár tisztogatva a gyomot a virágok közül s a szerény kertésznek példájára nem kívánt semmit fáradozásért; nem kívánt sohasem elismerést, babért, hanem önmagában, végzett munkájában mindig megtalálta a maga gyönyörét. Van-e ennél dicsőbb, van-e magasztosabb?! Szivemből üdvözlöm e nemes egyletet s fiatal lelkünknek csak az az óhaja, hogy még soká éljen, hogy még sokat tegyen!

A mi közönségünk.

Józan Miklós esperes felolvasása.

A D. F. E megalakulása óta mindig élénk figyelemmel kísértem annak az ügy érdekében kifejtett komoly munkásságát. Láttam, hogy ha nem is terjed ki annak hatása az ugynevezett nagyvilágra, a közös célok szolgálatában egyesíti és összetartja azt a szerény kört, amelynek mi nem csupán születésünknel, hanem lelkületünknel fogva is tagjai vagyunk. Eleitől fogva hű gonddal ápolta a vallás-erkölcsi élet ébresztése mellett az egyházas szellemet is, a melylyel ellentétbe már csak azért sem jöhet, mivel a nyilvánosság előtt rendszerint templomainkban jelenik meg s foglalkoztatni igyekszik mindazokat a lelki erőket, amelyek bennünk az embert, mint Istennek gyermekét, igazi világitásban mutatják be.

Betölteni látszik tehát azt a jézusi parancsot, mely így hangzik: „Menjetek inkább az Izrael házának eltévelyedett juhaihoz. Predikáljatok és ezt mondjátok: Elközelített a menynekeek országa. . . . Ingyen vettétek, ingyen adjátok.“ (Máté ev. X. 1–8.) A tanítványok is előbb az ő saját háznépük, fajuk körében hirdették az ígét. De mi lett volna az egész világra szóló mozgalmából, ha megmaradt volna Judea pusztájában és a Genezáreth tava mellett? Nyomtalanul elhangzott volna, mint a pusztában kiáltó szózat, elsimult volna, mint a hullámverés a tónak tükörén. A kereszténység nem esett ebbe a végzetes hibába. Nem szigetelte el magát. Kereste a kapcsolatot azzal a külvilággal, a melyre éppen erkölcsi elveinek szigorú rendelkezései folytán hatni törekedett. Csak így nőhetett a picziny mustármag terebélyes fává, melynek árnyékában a kifáradt világ vándor-nemzedékei kellemes pihenőt találtak.

A mi bevált ebben az óriási szervezetben, az irányadó lehet a kisebb méretű mozgalmaknál is, mint a minő a mi szerény egyleti csoportolásunk és törekvésünk is. A természet törvényei is ugyanazok a tenger zajgó hullámaira és a virág

kelyhén rezgő harmatcseppre; az éltető nap arany sugáira, melyek egy egész világot boldogítanak és az egyszerű mécsvilágra, melynek derengő fénye csak egy kicsiny kunyhó boldog lakóira vetheti világát. Kereste tehát a D. F. E. is, mint vallás-erkölcsi mozgalom, a kapcsolatot, az összeköttetést a külvilággal, az idegen közönséggel, melyre színtén a maga meghittebb körén kívül is befolyást kívánt gyakorolni. Ezt az összeköttetést kezdettől fogva igyekezett szócsové, a népszerű Közlöny útján bátorítani és fenntartani. Nem kisebb szerepet töltött be a felolvasó asztal, melynél az elvbarátok és a rokonlelkek találkozót adtak egymásnak.

Ennek folytán a D. F. E. viszonya az idegen közönséggel mind melegebb és melegebb lett s a Dávid Ferencz nevére méltóbb emléket talán nem is állíthatunk, mintha elveit és igazságait minél szélesebb körben népszerűsíteni törekedünk.

Az ő nevének kívánt emléket állítani a budapesti testvéregylet is, amikor 3 évvel ezelőtt kedvező jelek mellett megalakult s az imént kifejtett elv szerint haladva. közel, igen közel igyekezett férközni az idegen közönség szívéhez.

Megalakultunk. Meghívtuk az első nyilvános felolvasó közgyűlésünkre tagjainkat és a nagyközönséget. Angol testvéreink nagyobb számmal voltak jelen, ami a bemutatkozást csak annál érdekesebbé tette. Megnyitottuk a mi templomunk ajtait mindenki számára. És azt tapasztaltuk, hogy a templom „imádkozásnak háza“ s kár oda bevinni az egylet vásári portékáit; de azért az egylet nem ártott a templomnak, a templomi jelleg nem tartotta vissza az „idegent“. Sőt nagy lelki örömünkre szolgál, hogy az egyetemes emberi szívnek hurjait kellemes rezgésbe indította az egyszerű ima, mely tud lelkesedni a nagy vallásalapítók Mózes, Buddha, Krisztus és Mahomed testvéri szent szövetsége mellett. Abban forgolódtunk és abban foroglódnunk ezutánra is, hogy a mesterségesen emelt választó falak önmaguktól lehulljanak. . . Isten országa már a földön, ahol mindenkinek egyenlő mértékkel mérnek.

Ez a mi mozgalmunknak végútja és éltető eleme. Ne lásson benne senki burkolt felekezeti propagandát, mert mi nem a lélekszámban keressük az elvek tisztaságát, az eszme diadalát. Még kevésbé illethet bennünket az a ráfogás, mintha valamely szintelen és bágyadt eccléticizmussal és simulékonysággal — „mindeneknek minden kívánva lenne“ — alkalmazkodnánk a mi eleven környezetünkhöz. De ha így is volna, ez csak természetadta jog és előny, melylyel az utolsó féreg is él nem csupán saját maga, hanem a kiterjedt faj és család érdekében.

Élni és halni kívánva, nem vonulhattunk vissza a csöndes

szemlélődés egyhangu magányába Forumot, nyílt piacot szerveztünk, ahol bárki felléphet és megnyilatkozhatik a lelki élet titkos műhelyében végbement tapasztalatairól és azokról a törvényekről, amelyeknek van és kell hogy legyen akkora jelentősége, mint a földgömb sarkainak, amelyeknek föltárása érdekében már a tudomány annyi nemes bajnoka koczára tette életét.

Kerestük és keressük az alkalmat a megnyilatkozásra, mert ez maga az élet. Megnyilatkozás nélkül még az isteni teremtőlélek is kénytelen lett volna mind a mai napig a szürke chaos felett borongani. Az isteni lélek munkatere a végtelen világ. A mi munkamezőnk az a szerény kör, a melynek lelki szükségleteit kielégíteni, meggyőződését kifejezésre juttatni igyekezünk.

De hogyan lehetséges ez?

Hiszen közönségünkben képviselve van a polgári társadalomnak minden rétege. Felolvasóink is a legkülönbözőbb élet-hívadások köréből kerülnek ki. Hol itt az egyöntetűség, ha már a felszínen is oly nagy a hullámozás? Hol itt az egyenes út a váltakozó irányok utvesztőjében? . . .

Az egyöntetűség ott van a harmonikus emberi lélek mélyén, hasonlóan ahhoz a nyugalomhoz, mely mitse tud a tenger felszínén háborgó hullámok tusakodásáról. Az egyenes út ott van az eszményiség tiszta levegőjében, a honnan tekintve, az összes irányzatok, mint a kör sugarai, egy örök és állandó központban, az isteni tökéletességben, egyesülnek.

A mi közönségünk belátta és méltányolni tudja, hogy minket egyleti működésünkben ilyen általános szempontok vezérelnek, amelyek összhangban vannak a haladó kor szellemével. Ilyen eszményi világot alkottunk magunknak, a melyben mindenki — lépést tartva az emberi mivelődés messze kiható mozgalmával — otthonosan érezze magát. Folyton szélesbitjük a mi látásunk határát, hogy annak gyönyörű perspektívájában megillető helyet találjon minden, ami a múltból mint elévülhetetlen igazság fennmaradt mireánk és a jövő nemzetekre; minden, ami a jelen öntudatos küzdelmeiből győzelmesen kerülhet ki az egész emberiség javára. Múltnak és jelennek lelkünkhez tapadt képeit átvetítjük az ismeretlen jövő ködfátyolára s csöndes ábrándjainkban el-elmerengünk annak felhők módjára folyton változó alakzatain.

És bár — a költővel szólva — mi is hajlandók vagyunk „a jövőndő sivatag homályát az Istenség vezető kezére bízni,” mégis szent kötelességünknek ismerjük: *előkészíteni a jövőt*, vagy legalább is — ami minket illet — úgy berendezkedni lelki vilá-

gunkban, hogy a jövő az ő megoldásra váró problémáival, Sphynx-szerű kérdéseivel, készületlenül ne találjon.

Azt mondja Emerson, a nagy bölcselelő, hogy emberi méltósága érzetében „oldja meg mindenki a maga rejtélyeit.“ És Emersonnak igaza van. Ezen az alapon a mi közönségünk is joggal elvárhatja tőlünk, hogy ne elégedjünk meg pusztán a mult hagyományoknak ápolásával; ne merüljön ki a mi munkásságunk a létező bajok pillanatnyi orvoslásában. Ezekre vannak elegendő, a miénknél erőteljesebb, dúsabb anyagi forrásokkal rendelkező szervei az emberi társadalomnak. A mi hivatásunk a *jövőnek élni*, annak boldogságát, a felvilágosodásnak diadalát szóval, tettel és önzetlen áldozatkészséggel előmozdítani.

Meg vagyok róla lelkem mélyén győződve, hogy amíg ilyen irányban haladunk, mindig számíthatunk egy a rendes tagok, mint az idegenek anyagi és erkölcsi támogatására. Az anyagi áldozat, mondjuk a kötelező tagdíjfizetés, oly csekély, hogy azt mindenki megerőltetés nélkül meghozhatja. Sőt az idegenek, mikor a rendes tagok sorába lépnek, nem egyszer hajlandók adományképpen is juttatni valamit, a mivel az egylet iránti hálájukat kézzelfoghatólag lerójják. De mi ennél sokkal többre becsüljük a személyes megjelenést, az érdeklődést, a melyet ügyeink iránt tanusítanak. S valóban csak gyakorlati érzékre mutatna mibennünk, hogyha mozgalmainknak, a minket vezető elveknek ismertetését gyakrabban igénybe vennők a napi sajtót, a miért senki se vádolhatna jogosan s reklam után való járással. Hiszen manapság mindenki a napi lapokból óhajt értesülést szerezni azokról az eseményekről, a melyek a világot mozgatják; azokról, a melyek csak egy napig kötik le a figyelmet, aztán végkép megszűnnek vonzani; azokról is, a melyeknek maradandó hatása mélyen bevésődik az emlékezetbe, s az összhangzatos élet ápolására nagy befolyással vannak.

A kik azután ilyenformán tudomást szereznek mirőlünk s kíváncsiságukat az egyszerű ujsághír ki nem elégíti, azok a rokonszenvező közönség köréből minden oldalról hozzánk fognak fordulni, hogy bővebben tájékoztassuk őket. E célból helyén való volna, ha figyelmet keltő felolvasásainkat — mint ahogy az eddig is szokásban volt — népszerű nyomtatványok alakjában bocsátanók a nagy közönség rendelkezésére. Még pedig ingyen. Mert ha valaki gondosan átolvassa és megszivleli a mi gondolatmenetünket s velünk együtt érez, nagyobb szolgálatot tesz minékünk, mintha egy pár fillérrel áldozni óhajt a szent ügy oltárán. Tudjuk, hogy angol és ámérikai testvéreink ilyenemű működésükkel — kivált a Postal Mission utján, melyet hölgybizottság vezet — mily szép eredményeket tudtak elérni, s

mindig kiterjedt az a közönség, a melyet eszméinknek ezuton meghódítaniók sikerült. „Hintsétek az eszmét mindenfelé“ (to sow beside all waters) oly jelszó, a mely minden ily irányu mozgalomnak csak becsületére válik.

Mióta a nyomtatott betű valóságos nagyhatalommá lett, mintha leszoritotta volna az élőszót az őt megillető terrenumról! De ez csak látszat. Látni kell, a mikor valamely szellemi mozgalom képviselői, ahelyett, hogy irataikat küldenék el, elmennek maguk személyesen az emberi mivélődés valamelyik góczpontján kijelölt összejövetelre, s a közvetlenség varázsával, élő szóval tolmácsolják azt, a mi lelköket heviti s keblöket a nemes missió kötelességérzetével tölti be. Hivatkozhatnám belföldi példákra, vagy a külföldről is rámutathatnék a kongressusok egész sorozatára, a melyek a különböző országok képviselőit szokták a tndományos és társadalmi kérdések megvitatására egybehívni. De én e helyen csak arra az egyre hivatkozom, a melyik hozánk legközelebb áll, s a melyen magam is szemtanuja lehettem annak az igen apostoli lelkületnek, a mely a különböző országokban különböző felekezeti, de a hit tárgyaiban szabadon gondolkozó tagjait áthatotta. Értem a nemzetközi szabadelvű vallásos kongressusnak londoni és amsterdami tanácskozásait, a melyek szélesebb alapon — mintegy az egész föld kerekességét bevonva — ugyanazt a magasztos elvet óhajtják megvalósítani, a melyre mi szerényebb viszonyaink között nem kevesebb őszinteséggel és lelkesedéssel törekedünk. „Igaz vallás és teljes lelkiismereti szabadság az egész világon“ — ez az ő céljök. Ez a mienk is. Velök állandó érintkezésbe lépni, az ő példájokon időnként vándorgyűléseket tartani, őket közibénk vendégszeretünk felajánlásával meghívni s erre a talajt kellőleg — a többi rokonérzésű protestáns testvéregyletek bevonásával előkészíteni, oly teendők, amelyek önként kínálkoznak a szélesebb mederben folytatandó munkálkodás és a kiterjedtebb erkölcsi siker érdekében.

Mindnyájunknak jól esik visszapillantánunk közös édes Anyánk, a központi D. F. E 20 évi hasznos működésére. Áldjuk a Teremtőt azokért a vezetőkért, akik már nincsenek közöttünk, de hanyatló éveiknek legszebb gondolatait nekünk áldozták; áldjuk azokért is, akik nemes buzgalommal intézik az ügyeket is, küzdve akárhányszor félreismeréssel és közönnyel; áldjuk azokért, akik jó és rossz időben hiven kitarottak mellettünk és megvédték a lobogó becsületét.

„Fel a zászlóval magasra,
Egész világ hadd láthassa!
Hadd lássák és hadd olvassák:
Rajta szent szó van: szabadság.“

Józan Miklós.

A Dávid Ferencz Egylet hatása a vidékre.

A központi egylet gyűlésén 1904. október 29-én Kolozsváron elmondotta **Kiss Sándor**, háromszéki ehkőri jegyző.

A háromszéki Dávid Ferencz fiók-egylet megbízásából jelentem meg, hogy fiók-egyletünk ténykedéséről referáljak. Alkalmazkodom az 5 perczben megszabott időhez, s a központi tisztelendő titkár ur hozzám intézett levelében kitűzött tárgyat tartom szem előtt.

A 70-es években Budapesten a Dr. Ballagi Mór, Farkas József és más jelesek kezdeményezésére alakult *Reform-egylet* előzte meg a Dávid Ferencz Egylet alakulását.

Háromszékmegye értelmisége meleg érdeklődéssel 52 taggal sorakozott a mozgalomhoz. Reform intézményeket remélt s várt mindenki. Az unitáriusok közül is sokan jelentkezünk. De a Dr. Fretska és társai által lett befolyás következtében a budapesti egylet, mely címét Protestáns-egyletté megváltoztatta s a czimből az unitáriusok kilettek tagadva; olvasva mélt. és főtiszt. Püspökünknek azt a megnyilatkozását — hogy az *unitáriusok kibontott lobogóját összehajtjuk és eltesszük jobb időkre*, — vissza léptünk mi is, a más felekezetűek is.

Ezekután örvendezve vettük tudomásul, hogy 20 évvel ezelőtt itt a központban Dávid Ferencz Egylet alakult. Mikor a vidékek fellettek szólítva, hogy fiók-egyletekké alakuljanak, jeléül annak, hogy az unitárius egyház összehajtott lobogója ki van bontva — azonnal fiók-egyletté alakultunk s a központi egylet kötelékébe beléptünk. Reform intézményeket, reform elveket vártunk. Tehát a mi fiók egyletünk is az ország keleti véghatárán most husz éves.

Az egylet kezdetben egy pár évig egy vagy két gyűlést s azokon értekezéseket, a közelebbi időben a közgyűléseken kívül az egyházközségekben sorba ünnepélyeket tartott felolvasásokkal s szavalatokkal; közreműködtek a községi és iskolai dalárdák.

A fiók-egyletünk ilyen ünnepélyein a nép nagy érdeklődéssel vett részt — a koronkénti érintkezés melegebbé fűzte össze az ismerők körét; helye lett egymás elvei és gondolatai kicserélésének; szorosabbá fűzte össze a keresztyén testvériséget. Reformelvek megbeszélésének is tere volt az egylet nem egy vagy kevés, hanem sok gyűlése.

Szóval a Dávid Ferencz egyletnek jótékony hatása volt a vidékre s az a hatás még az egyszerű munkás népre is kiterjedt. Ismerek a tagok közt szerény útkaparót (így hívják nálunk

az állami utakon szolgáló munkásokat), aki az egylet folyóirat-jából az Unitárius Közlönyből nekem, ha találkozom, párbeszédünkhöz megannyiszor idézni szokott.

Az egylet tagja Háromszéken 80-on felül van jelenben. Üdvözlöm az anyaegyletet és együtt örvendezek vele.

Husz év multán.

A föld immár forgott »keserű levében,«
Fény és éden nélkül, komoran — sötétben,
Sehol semmi élet, lomb, virág, vidorság . . .
S zendült az Úr szava: »Legyen világosság!«
S felragyogott kelet bűvös éden kertje,
Az első ártatlan emberpárral benne.
De már ott a *kigyó*, rejtí Kaint méhe . . .
Elveszett az éden az emberre nézve.

Nem egy prófétát küld az Isten a földre,
Hogy a csalárd kigyó fejét összetörje.
Egyiptomnak földje: *szolgaságnak* háza,
Csoda e, hogy nő a piramisok száza?
Milliók sohaja, átka, szenvedése,
Véres verejtéke, köveikbe vésve . . .
Szabadító támad . . . ott vezérli népét —
Előttünk tűzszlop lobogtatva fényét.
S az ígélet földjét midőn már már látja:
Visszavágyik a nép, a szolgálházába.

Majd jött ama *Jó, Szent*, teljes szeretettel,
A ki a kereszten értünk vérezett el.
Uj eget, uj földet hirdetett szavával,
S hogy megváltson: meghalt, vértanu halállal
Feltámadt s vigaszunk lett egy égi *Eszme*,
Igy lőn üdvünk jele dicsfényes keresztje.
S hogy *Őt* követhessük, vallván *azt az Eszmét?*
Felvettük érette *Ő* nehéz keresztjét.

Hajh, de az a kereszt, hitünk, üdvünk jele,
Melyben a *Szeretet* dicsőséget nyere:
Szült csak örök vizályt, gyűlölködő harczot,
Nevében, nevével dúlva irtó harczok.
Soha eszme, szent czél, annyi könnybe, vérbe
Nem került, mint éppen, a vallás eszméje

Tűrelem, békesség, szelidség, szeretet:
 Ezekkel gyógyított a Jézus sebeket.
 S az a kereszt mégis, melyen *neve* fénylett:
 Az időben annyi könny- s vértől sötét lett!

Lobogónkra egy nagy, fényes *nevet* irtunk,
 Küzdünk alatta — de fegyverrel nem irtunk;
 Az *Ő* fegyvere is — Mesterét követve,
 Tűrelem, szelidség s sziklajellem egybe.
 Ünnepelvén ime, a *második tized*:
 Ünnepeljük *Őt*, a mind halálig hivet.
 Szálljunk gondolatban jeltelen sirjához,
 Hadd égjen ma fényben . . . hadd legyen virágos!

Tovább! haladjunk csak a megkezdett uton,
 Büszkén nézhetünk szét szép diadalmunkon.
 Konkolyt nem hintettünk . . . tiszta magot vetve:
 Ott van az aratás dús kalászos rendje.
 Összehordva, kincses házzá nőtt már a mag,
Szellemi kincsekben lévén gazdagabbak.*

Azt a zászlót, a mely leng *méltó* kezekben:
 Fel, fel magasabbra, hadd lobogjon fennen.
 Gyűljünk körülötte, kicsinyje és nagyja,
 Készen áldozatra s ha kell, viadalra.
Ővjon harcunkban a kigyó okossága,
 Kain irigysége sziveink ne bántsa.
 A ki *hitelvünkért* rút halált szenvedett:
 Maga volt a legszebb, az igaz szeretet.
 Tegyük fogadást, hogy bár ég föld dörögjön:
 Rendületlen fogjuk követni örökkön.
 Az a jeltelen sir *Déva vár* tövében:
 Hadd legyen virágos . . . ragyogjon *ma* fényben!

Murányi Sándor.

Ferencz József unitárius püspök ur beszéde.

Ekkor a főtiszt. püspök ur felállván, körülbelől ezeket mondotta:

Nem tehetem, hogy bár programmon kívül ne szóljak én is néhány szót e lélekiemelő szép ünnepélyen, annyival inkább, mert azt az örömet, a melyet itt oly sokan kifejeztek a Dávid F. egylet

* Az *Unitárius Közlönynek* ma már 17-ik kötetét bírjuk, igazán nemes, hazafias vallásos irányzattal, szabad gondolkozással.

20 éves feánállása alkalmából, nekem, mint egyházunk ez idő szerinti főpásztorának, ugyyszólva, egyesítve kell éreznem. Nem tagadom ugyan, hogy a titkár ur jelentéséből, a melyben az egylet megalakulását s annak 20 évi munkásságát ismertette, nagyon megdöbbenett az, hogy mily sokan itt hagytak azok közül, a kik annak bölcsőjét körülállották, annyira, hogy legalább az idősebbek közül, jó formán csak én vagyok az élők sorában; következőleg csak az örömet is, a mit ők ma nem élvezhetnek itt velünk, nekem kell élvezni.

Igen; nekem kiválóan jól esik látnom, hogy azt a lobogót, a melyet 20 évvel ezelőtt kibontottunk, nem hiába bontottuk ki, hogy az ma már szabadon és messzi leng. S ha kérdem, hogy vajjon mégis mi lehet az, a mi a Dávid F. egylet lobogója alatt egyesít, nemcsak minket unitáriusokat, hanem a mint itt elhangzott, saját hitsorsosainkon kívül másokat is? erre a feleletet részemről abban találom fel, hogy e lobogó nem egy konfessiót jelent, hanem az igazságkeresés utáni vágyat, mely Dávid Ferenczet vezette és így ha egyfelől méltán sajnálattal gondolhatunk is az ő tragikus halálára, más elől szerencsének tarthatjuk annyiban, hogy ha tovább él, meglehet ő is oda jutott volna, a hová a többi reformator, hogy konfessióba foglalja hitnézeteit.

Nem, Dávid Ferencznek, nem a konfessiója előtt hajlunk meg mi, a mit nem is irt; sőt a miket irt, azokat is nehezen tudnók ma mind aláírni. A mi az ő nevét előttünk tiszteltté teszi s képe-sekké tesz lobogója alatt hitkülönbség nélkül egyesülni, ez az ő fáradhatatlan munkássága az igazság keresésében, melyet oly szépen fejez ki a német költő, midőn azt mondja: »Ha Isten egyik kezében a teljes igazsággal, a másikban az igazság utáni törekvéssel kínálna meg, én az utóbbit választanám.«

Ez legyen a mi törekvésünk jövőre is. Kövessük Dávid Ferenczet az igazság keresésében. Mert ez alatt a lobogó alatt csak azok nem érezhetik jól magokat, a kik azt hiszik magokról és azzal szeretnek kérkedni, hogy ők a teljes igazság birtokában vannak. S ha a megismert igazságot az emberiség közkincsévé akarjuk tenni, a mi kötelességünk is, más módot és eszközt erre se használjunk, mint a meggyőződést, tiszteletben tartva mindenkinek lelkiismeretszabadságát.

Ezek után ismételten örömet fejezve ki a főt püspök ur a szép ünnepély felett s Isten áldását kérve a fiók-egyletek további munkálkodására, meleg köszönetet mondott azoknak, a kik más egyházak részéről sem vonakodtak elismerésüket nyilvánítani az egylet iránt, valamint a jelenlevő közönségnek érdeklődéséért.

Pénztárnoki jelentés.

Tisztelt Közgyűlés!

Midőn évi jelentésemet megtenni akarom, nem mullaszthatom el annak felemlítését, hogy a lefolyt egyleti év egyáltalában nem tartható egy rendes egyleti évnek. Ugyanis mult évi közgyűlésünk óta 14 hónap telt el, mig megelőző egyleti évünk csak 10 hónapból állott. E körülmény kiadási tételeinkre természetesen befolyással volt, amennyiben azokat nagyobbakká tette, mig a megelőző évben azok megfelelően kissébbek voltak. Ezenkívül megelőző évi zárszámadásunkban egy sorsjáték jövedelme csaknem 1400 korona rendkívüli bevétellel szerepelt, mig a mostaniban e czimen csak 167 K, 74 fillér van. Ezért mostani és mult évi számadásunk tételeiben a szokottnál nagyobb eltérések mutatkoznak

Ez évi bevételünk 3364 K. 37 fillér volt, mig a megelőző évi 4236 K. és 3 fillér. A különbség 871 K. 66 fillér a jelen számadás rovására. Kiadásunk 3075 K és 45 fillér, mely 719 K és 31 fillérrel több a mult évinél.

Az egylet jelenlegi vagyona 8600 K. tőkésített alap és 586 K. 44 fillér rendelkezésre álló összeg, vagyis összesen 9186 K. 44 fillér.

Bevételeink részletei a következők:

Rendes tagdíjból	594 K	— f.	a megelőző évben volt	459 K.	— f.
Előfizetőktől	301	" 40 "	" " "	205	" — "
Fiókegyletektől	583	" 44 "	" " "	521	" — "
Nyomatványok.	53	" 94 "	" " "	53	" 14 "
Kamatokból	407	" 70 "	" " "	358	" 77 "
Ajánd. a Közl. köl.	116	" 50 "	" " "	450	" 40 "
Ajánd. a per.-alap.	255	" 35 "	" " "	—	" — "
Sorsj. jövedelme	167	" 74 "	" " "	1395	" 32 "
Háziestély	655	" 30 "	" " "	525	" — "
Alapítói díjából	—	" — "	" " "	40	" — "
Hird. díjaiból	29	" — "	" " "	28	" — "
A bp. D. F. egyl.	200	" — "	" " "	200	" — "

Összesen 3364 K. 37 f.; a megelőző évben volt 4236 K. 03 f.

A visszaesést tehát leginkább a sorsjáték jövedelme okozza, mig egyéb tételekben a hosszabb évnek megfelelő többlet mutatkozik. A bevételekből jelen közgyűlési határozattal tőkésítendő a persely-alapra befolyt ajándékok összege 255 K 35 f., a háziestély jövedelmének fele 327 K. 65 f. és a sorsjáték jövedelme 167 K. 74 f., vagyis összesen 750 K. 74 fillér. Az elköltendő jövedelem így csak 2613 K. 63 fillér volt, mely ösz-

szeget az évi kiadás 461 K. 82 fillérrel haladta meg s így számadásunk tulajdonképpen hiánynyal záródott a tőkésítendő összeg nagysága miatt. Az elkölthető jövedelemből alapszabályaink szerint 5% tőkésítendő, mi 130 korona lenne, ugyanannyi illetvén meg, mint tiszteletdíj titkárt és pénztárnokot is. Egy-letünk választmánya azonban ajánlja, hogy ez évben az e czímen való tőkésítés maradjon el, minthogy az más czímen úgy is tőkésítették és pénztárunk jelen állása nem engedi.

Tőkésített alapjaink e határozat végrehajtása után a következők lesznek:

a) Brassai-alap	400 K.
b) Hajós János-alap	200 „
c) „Nők Világa“ alap	1667 „
d) Persely-alap	1043 „
e) Házi-alap	5873 „

Összesen 9183 K.

A kiadások részletei a következők voltak:

Nyomdai költ.	1957 K. 10 f.;	a megelőző évben volt	1218 K. — f.
Posta díjak	458 „ 94 „; „ „ „	377 „ 98 „	
Tiszteletdíjak	280 „ — „; „ „ „	296 „ — „	
Képekért	47 „ 86 „; „ „ „	82 „ 80 „	
Kiadói munkák	251 „ 11 „; „ „ „	215 „ 28 „	
Levelezések	11 „ — „; „ „ „	15 „ — „	
Más czimeken	69 „ 44 „; „ „ „	113 „ 48 „	
Segélyezés	— „ — „; „ „ „	37 „ 60 „	

Összesen 3075 K. 45 f.; a megelőző évben volt 2356 K. 14 f.

A fiókegyletek járulékai a következők voltak:

Udvarhelykörü f. e.	144 K. — f.;	a megelőző évben volt	156 K. — f.
Kereszturkörü „ „	176 „ 40 „; „ „ „	25 „ 20 „	
Ar.-tordakörü „ „	39 „ 84 „; „ „ „	26 „ 60 „	
Maroskörü „ „	88 „ 80 „; „ „ „	70 „ 80 „	
H.-székkörü „ „	60 „ — „; „ „ „	74 „ 40 „	
Küküllökörü „ „	22 „ — „; „ „ „	50 „ 40 „	
Felsőfehérekörü „ „	— „ — „; „ „ „	64 „ 80 „	
Abrudbányai „ „	51 „ 60 „; „ „ „	36 „ — „	
Ifjusági „ „	— „ — „; „ „ „	16 „ 80 „	

Összesen 583 K. 44 f.; a megelőző évben volt 521 K. — f.

Hátralékosaink igen nagy számmal vannak és ez legfőbb oka annak is, hogy számadásunkat hiánynyal kellett lezárnunk. Egyletünk választmánya kötelességének tartja, hogy hátralékosainkat tagsági díjaik befizetésére ujabbán is felszólítsa.

Ezekben voltam szerencsés megtenni évi jelentésemet és kérem a Tisztelt Közgyűlést, hogy a pénztár megvizsgálásáról szóló jelentés meghallgatása után engem a lefolyt év számadásának terhe alól felmenteni sziveskedjék.

Kolozsvát, 1904. október hó 26 án.

Gálfi Lőrincz,
pénztárnok.

A Dávid Ferencz Egylet XX-ik (disz) közgyűlésének jegyzőkönyve.

Elnök: Báró Petrichevich Horváth Kálmán, jegyző: dr. Boros György titkár. Jelen vannak: Ferencz József tisz. elnök, Ferencz Józsefné alelnök, Fangh Erzsébet titkár, továbbá nagyszámu egyleti tag Kolozsvárról és a vidékről.

1. A papnövendékek énekkara Iszlai Márton vezetése alatt énekelt

— Megelégedéssel fogadja a közgyűlés.

2. Imát József Lajos sepsiszentgyörgyi lelkész mondott.

— Áhitattal hallgattuk.

3. Báró Petrichevich Horváth Kálmán elnöki megnyitóját fölolvassa.

— A közgyűlés nagy tetszéssel fogadja.

4. Dr. Boros György olvassa titkári jelentését.

— A közgyűlés éljenzéssel fejezi ki helyeslését.

5. A diszközgyűlés alkalmából beszédet tart *Ürmössy* Miklós a budapesti Dávid Ferencz Egylet elnöke. Üdvözlő iratban nyilatkozik: id. Daniel Gábor tisz. elnök, egyh. főgondnok, Perczelné Kozma Flóra, a Brit és Külföldi Unitárius Társulat titkára, levélben: dr. Hegedüs István egyet. tanár, táviratban: dr. Bedő Albert; beszédet mondanak: Grátz Mór ev. lelkész, dr. Eisler Mátyás főrabbi; a fiók-egyletek részéről: Fazakas Lajos marosi, Deák Miklós kereszturi, Kiss Sándor háromszéki, Ozsváth Gábor felsőfehéri, Szentmártoni Kálmán az Ifjusági Kör elnöke

— A Közgyűlés mindenik beszédet tüntető lelkese-déssel fogadja.

6. Murányi Farkas Sándor alkalmi költeményét szavalja Kovács Kálmán h. tanár

— Éljenzéssel fogadja a közgyűlés.

7. Ferencz József püspök önként jelentkezik szólásra

— A közgyűlés hálásan méltányolja.

8. Józán Miklós budapesti esperes megtartja felolvasását.

— Nagy tetszéssel fogadja a Közgyűlés.

9. Pénztárnok előterjeszti évi jelentését. Titkár jelenti, hogy Árkosy Lajos és Pálffy Márton vál. tagok a pénztárnok számadását megvizsgálták, rendben találták. — Választmány ajánlja a jelentés elfogadását s apénztárnoknak a ff. a felmentés megadását.

— Közgyűlés Gálfi Lőrincz pénztárnoknak a fölmentést megadja.

10 Titkár jelenti, hogy „a pálinkaivás meggátlása“ tárgyra pályázatot hirdetett, s miután pályázó nem jelentkezett, ajánlja hogy a Választmány hatalmaztassék föl, hogy belátása szerint járjon el a Brassai és Hajós alapok fölhasználásával.

— Közgyűlés a Választmány jelentését tudomásul veszi, a javaslatot elfogadja.

11. A Választmány javasolja, hogy a közgyűlés Ürmössy Miklóst a budapesti Dávid Ferencz Egylet elnökét, Perczelné Kozma Flóra alelnököt, az Egylet érdekében kifejtett munkásságuk méltánylásául válassza meg tiszteleti elnökökké.

— A Közgyűlés a javaslatot egyhangu lelkesedéssel elfogadja és határozattá emeli.

12. Titkár előterjeszti, hogy dr. Veress Vilmos beadta a Választmányi tagságról való lemondását, miután kötelezettségének, nagy elfoglaltsága miatt, nem tehet eleget; továbbá, hogy dr. Boros Györgyné, Gyulay László, dr. Kövály László, dr. Kozma Ferencz, Haller Rezsőné, dr. Nyiredi Gézáné, három évre megválasztott tagok ideje letelt; továbbá hogy két új hely betöltendő — s egyben megteszi ajánlatát.

— Közgyűlés a volt választmányi tagokat egyakarttal újra választja; az ürességben levő helyekre egy évre Csifó Salamon lelkészt; 3—3 évre Csifó Salamonné urnót és Péterfi Dénes lelkész urat megválasztja.

13. Elnök a közreműködőknek és a közönségnek köszönetet nyilvánít, a perselybe 50 koronát följánl s ezzel a diszközgyűlést bezárja

Báró Petrichevich Horváth Kálmán,
elnök.

Ferencz József,
alelnök.

Dr. Boros György.
titkár.

Stromp László a budapesti Dávid Ferencz Egyletben.

Rendkívül érdekes és felemelő nap volt nov 12-ike a budapesti unitáriusokra nézve! A Dávid Ferencz Egylet őszi felolvasó ülése ezuttal ismét egy nagy munkát végző evang. theol tanár felolvasásával kezdődött, s újból megpecsételve láttuk a tavaly ta-

pasztalt igazságot: hogy a luteránus egyház kiváló tagjai is velünk együtt harcolnak az »egyenlőség és testvériség« eszméjéért folytatott szent háborút!

A lefolyt ünnepélyt is bátran nevezhetjük a *testvériség* ünnepeének, mert még a közönség is -- méltóan az ünnepélyhez és a mi testvériséget hirdető kis templomunkhoz — ismét *felekezeti különbség* nélkül gyülekezett a kedvezőtlen, rossz idő daczára. Az estély mint rendesen, orgonával, énekkel és imával kezdődött. *Ürmössy* elnök megleghangu üdvözlete után *Stromp László* ág. ev. theol. tanár tartott »*keresztény renaissance*« czímen egy modern szellenben irt értékes felolvasást.

Miután az üdvözletekre magasröptü gondolatokkal felelt, rátért felolvasásának tárgyára, mely szerint kimutatta, hogy a kereszténységnek — mely a reformáció idején már egy nagy megújodást átélt, — még egy *második* renaissanceot kell megérnie, hogy a *modern* világot, a mely a keresztény vallástól elidegenedett, ismét meghódítsa!

Hogy modern világnézetünk a kereszténységgel oly összeütközésbe jutott, annak okát ő is — épen mint mi — *az egyházak megcsontosodott dogmatizmusában látja*, mely ellentétben áll a mai tudományos és felvilágosodott nézetekkel.

A kereszténységnek azért mint a mely nem holt institúció, hanem *élet* s így *organikus fejlődés* s melynek feladata, hogy az *egy-egy korokhoz alkalmazkodva* (ime a mindenütt feltalálható unitárius elvl) azokat meggyőzze — most is a feladata, hogy miként már egyszer, a reformációban történt, újból kibékítse a vallást és művelődést, a hitet és a tudást, mindennek egyedüli módja: *minden dogmatizmust lerázva* szabadabbá tenni az egyént hit és gondolat dolgában!

E feladat csak a reformáció egyházára vár és ezt nevezi a felolvasó egy *második*, egy *új keresztény renaissance*-nek!

Én azt hiszem, hogy ehhez a beszédhez nekünk unitáriusoknak nem kell kommentár!!

E valóban testvér szózat után az a kellemes meglepetés érte a közönséget, hogy *Fanghné* Gyujtó Izabella urnő, ismert írónő — ki váratlaul érkezett Kolozsvárról — általános lelkesedés közepette felolvasta a kolozsvári testvér-egylet *testvéries* üdvözlését, mely első sorban pozsonyi vendégeinkhez szólt. Hálás köszönet, a mindenkor nyilvánuló szeretetteljes figyelemért!

Következett *Józan* Miklós egekbe szárnyaló költeménye, a »Testvériség«, melyet valóban csak e szent eszme iránt érzett mérhetetlen lelkesedés szült. S midőn a dalárda és orgona játékkal kiegészített estély után ismét testvéries gyülekezésre mentünk s felhangzottak a bankett alatt a felemelőbbnél felemelőbb

pohárköszöntők Ürmössy, Stromp, dr. Bedő, dr. Masznyik és Jónás igazgatók stb. ajkáról, szinte különösnek tetszett az a gondolat, hogy nemsokára e hangulatteljes óráknak vége lesz és másnap ismét a mindennapi, szürke, közönyös és mondjuk szeretet nélküli világban kezdjük újra a robotot.

A lakomán többek között részt vettek nők közül Fanghné Gyujtó Izabella, Kozma Gyuláné, Bogyay Kálmánné, Ajtay Gyuláné, Korchmáros Kálmánné, Belcsák Kálmánné, Gömörly Károlyné, Fábry Edéné, Józán Miklósné, Sándor Balázsné, Blasnek Rudolfné, Wender Irma, Perczelné. A férfiak között dr. Masznyik Endre a pozs. evang. theol. akad. igazgatója, Stromp és Kovács evang. theol. tanárok, Jónás János a pozs. keresk. akad. tanára, dr. Bedő Albert nyug. államtitkár, Ürmössy m. oszt. tanácsos, Kozma Gyula igazgató, Gömörly Károly, Hunfalvy, dr. Korchmáros Kálmán, Fábry Ede, Belcsák Kálmán, Józán Miklós, Sándor Balázs, Kaffka, Blasnek Rezső stb.

Nagy lelkesedést idézett elő Ferencz József püspök meleg hangu sürgönye, melyre feleletül egyhangu éljennel üritettük poharunkat az ő és családja egészségére!

Pozsonyi vendégeink 11-én este Józán esperesnél, vasárnap délben Perczel Ferencznél, délutáni theára pedig Gömörly Károlynál voltak hivatalosak s a velük töltött kellemes órákat a budapesti unitáriusok soha el nem fogják feledni!!

Hogy ünnepségünkhöz méltó hangulattal végezzem be tudósításomat, esperesünk költeményének végszavait idézem:

»Az Urnak napja oly közel — —
 Ajtónk előtt
 Vár észrevétlen,
 Biborban, vagy koldus szegényen,
 Megváltásunkra jött . . .
 Bocsássátok be őt!
 Bocsássátok be őt, nagy királyok
 Nélküle viskó a palotátok,
 Bocsássátok be, kunyhó népe.
 Látjátok-e, az Isten képe
 Ragyog sugárzó homlokán.
Bocsássátok be szentegyházak,
Nélküle vad, ijesztő vészak,
Holttetemek vagytok csupán.
 Halljátok e, az ajtó nyilik
 Fogadjuk, mint királyhoz illik,
Testvériségnek angyalát!

P. K. F.

A D. F. E. köréből.

A kereszturkőri D. F. E. f. évi nov. 16-án tartotta felolvasó gyűlését Szent-Miklóson. A dermesztő hideg daczára tekintélyes számu gyülekezet kereste fel szent-miklósi egyházközségük meglepő szép tiszta templomát, melyben istentiszteletet *Fekete József* lelkész afia tartott. Ki fázna meg a dermesztő hidegben, ha a szónok ssivből szólna, a szivekbe viszi az ige melegét. Mindnyájan telmelegettünk, elismeréssel adózva lelkész afiának.

Sándor János, ez az ősz Simeon állott a szószékbe. Onnan mondotta el bölcsességgel teljes elnöki megnyitóját. Minden szava aranyat ért. Olyan egyszerű s mégis annyira fönséges minden mondata, hogy sok ezer példányban kellene népünk kezébe adni, hadd lássák és hadd olvassák, mit ér egy olyan kincses bánya, mint a mi elnökünk.

Szép, megható felolvasással állott elé *József János* tanító afia. *Az iskola-e a hibás, vagy a szülői ház?* Minden hallgatója jól eső érzéssel koronázta meg elismerésével. A szép ünnepélyt *Szász Ferencz* tanító afia szép szavalata zárta be. Ez az ember ezer foglalkozása mellett igazi művészi szavaló is.

Két indítvány következett. Lőrinczi István lelkész afia, tekintettel az egyh. kör nagyságára, a kereszturi körben három fiók-kör felállítását indítványozza. Legyen mindenkinek külön elnöke és vigyék mindenik egyh. községbe egyletünk zászlóját. Deák Miklós még inkább aprózni kívánja a dolgot. Ohajtja, hogy mindenik egyház község papja állítson, illetve szervezzen otthon is fiók egyletet és népével ismertesse: mire törekszik a D. F. E.? Mindkét indítvány elfogadtatván, ezután felhívjuk lelkész afiát, hogy saját otthonukban álljanak népük élére és hintsék a magvakat, szolják az Isten beszédét, állítsák meg a téves uton járókat, hogy az a nagy szellem, kinek zászlóvivői, gyönyörködjék az ő papjai erkölcs nemesítő munkájában. Végül a tisztujítás ejtetett meg. Elnök lett Sándor János ig. tanár. Alelnökök: Sándor Jánosné és Deák Miklós. Titkár: Lőrinczi István. Pénztárnok: Geréb Zsigmond. Ujra szerveztetett a választmány is. Mindenek megújittattak Kívánjuk, hogy az Isten lelkének kettős mértéke szálljon az uj tisztikarra és gyülekezetek-e, hogy eredménynyel futhassanak a cél felé! Örömmel emlitem meg, hogy számunk 7 uj taggal szaporodott.

Göncz Károly lelkész afiának és nejének mondunk szives köszönetet, hogy a távol vidék annyi éhes népét bárátságos asztalánál annyi melegséggel fogadta. Mi kedves emlékekkel távoztunk gazdag asztalától. Reméljük, hogy mi is kedves emlékeket hagytunk magunk utáa.

Tudósító.

Az udvarhelykőri fiók-egyletből.

Homoród-Szt-Márton nemcsak egyik legrégibb; de a munkában és áldozatkészségben is egyike a legkitartóbb egyházközségeinknek. Ma már külső képe nem igen juttatja eszünkbe a régiséget. Csupán a templom körül levő ősi vár beszél a múlt idők emlékeiről. Körülötte mindenek megújultak. Templom, paplak, iskola új alakot öltött az utóbbi időben. Még a torony zszindely-fedele zavarta kissé az összhangot. És ime a hívek kifogyhatatlan áldozatkészsége ezt is átalakította. Szébb és czélszerűbb bádoggal fedéllel látta el. A mikor szoba került a kivitel nehézsége s az anyagi eszközök hiánya, akkor előállott *Dombi Ferencz* keblit tanácsos s kijelentette, hogy bármekkora legyen a fedés költsége egy hatodát fizeti. És 200 koronát adott. *Győrfi István* tanító 100 koronát ajánlott fel e szent czélra. Így tovább önkénytes adományokból kikerült az 1200 kor. költség nagy része. Pedig a templomépítés javadalmait még ki nem pihenhatték a hívek. Elismerés illeti *Dombi János* lelkész-társunkat, ki az egyházas szellemet és vallásos érzést ennyire ébren tudja tartani hívei és rokonai között.

De hát mi köze mindezeknek az udvarhelykőri Dávid F. fiók-egyletnek? Az hogy a nevezett fiók-egylet éber figyelemmel kíséri a hitélet egyes nyilatkozatait. A hol veszélyt lát, ott közbe lép a maga erkölcsi eszközeivel, a hol pedig élet és haladás van, ott kitartásra buzdít. Így jelent meg 16-án Homoród-Szt-Mártonban, hogy részt vegyen az egyházközség amaz örömeiben, melyet tornya átalakítása ébresztett a buzgó tagokban. Az itt végzett munkáról számolunk be röviden a Szerkesztő úr becses engedelmével s Aranyos-Tordakőri „Érdeklődő“ megnyugtatására.

A gyülekezet éneke után *Dombi János* helybeli lelkész összehasonlítást tett a múlt és jelen között. Megjelölte az eszközöket, amelyek az egyházközséget a haladás útján előre vitték. A munkásságért a híveket illeti a dicséret; de az előhaladásért Istené a hála. Ilyen irányu előbeszéd után imádkozott mély érzelemmel s a könnyekig meghatotta a gyülekezetet. *Sándor Gergely* elnök alkalomszerű és tartalmas megnyíót mondott, melyben serkenti a gyülekezetet, hogy többre igyekezzenek. Majd pedig felolvasta a központi titkárlevelét, melyet a gyűlés éljenzéssel fogadott. *Ürmösi József* h.-szent-páli lelkész felolvasott: „Könyvtáraink és az olvasás“ cz. alatt. A fiatal lelkész érett tanácsokatosztogatott az olvasás helyes és czélszerű gyakorlatára s érdekes szemelvényeket olvasott fel Eötvös Károly munkáiból. Váradi Antálnak „Az utolsó sor“ czimű költeményét szavalta

Bándor Ida tanítónő, mély érzéssel, gyakorlott hanghordozással általános tetszésre. Közben énekelt a helybeli férfikör, melyet *Györfi István* vezet nagy buzgósággal és szakértelemmel. Énekelt még elragadóan a *Kis Mózes*, *Vári Elek*, *Györfi Géza*, *Sándor Mariska*, *Sándor Ida*, *Kállai Eszti* és *Deák Margit* tagokból álló vegyes kar, melyet *Deák Mózes* vezetett igazi rátermettséggel.

Istentisztelet után az iskolában folytatódott a hivatalos ügyek tárgyalása. Hosszabb vitára adott alkalmat a könyvtár vizsgáló bizottság jelentése, mely több irányu javaslatot terjeszt elő, a könyvtár rendezése és fejlesztése érdekében. Elintézésére egy bizottság küldetik ki. Elnök felhívja a tagokat, hogy e tél folyamán se szünjenek meg az egyesület szellemében működni az egyes egyházközösségekben. A működés irányát megmutatja s nemsokára kibocsátandó téli program. Egyed *Ferenczné* a persely alap részére 2 koronát ad. Végül mintegy 60 teritékü közebed volt, melyen sok szép pohárköszöntőben gyönyörködünk. Majd az ifjuság tánczra perdtült, melynek csak az éjfél órák vetettek véget.

Pásztor.

Paptársaimhoz.

Az Unitárius Közlöny 9 ik számában megjelent nyilatkozatomat: »maradi felfogásu papjaink vannak« sokan botránkozással olvasták kollegáim közül s jaj nekem a botránkoztatónak. Halom is mindenfelől a kárhozható hangot, közelebbről egy udvarhelykőri kollegámtól e lapban, de máshol is, hogy miért mertem én a *fiatal* így nyilatkozni! Nagy bűn is ez! De értsük meg egymást. Milyen dologban tettem e nyilatkozatot? Olyanban, a melynek pártolása az összes paptársaimnak kötelessége. S ha e dologban hallottam maradi felfogásu szavakat, hogy »én is segély nélkül tanultam« a régi időben stb. bizony nem bölcsességből származik az ilyen beszéd, mert ezeknek hangoztatása idejét multa. Ma tenni kell, mint tettek társaim közül sokan s hiszem még tenni fognak! Mert a fényes iskolának is megvan belől a maga szegénysége s bizony az a fényes kongrua, a melyért reánk annyit utaznak, megszentelődik ez adományból származó hálában, mely egy szegény, jóigyekezetű ifju ajkáról elszáll, ha nem adóssággal terhelve, kerül ki a fényes iskolából. Engedelmet tehát tisztelt kollegáim, hogy én a *fiatal*, azokat mondtam s ezeket megírom, de mentsen az, hogy én tapasztalatból ismerem a papnövéndékek élet körülményeit az új iskolában.

Az udvarhelykőri kollegámnak pedig szives figyelmébe ajánlom, hogy minden fiatalságom mellett nem használom a japán re-

gébe feltüntetett tükröt csupán s így nem következik, hogy ítéletem e kör papjainak véleményéből vettem volna, nem gondolja, hogy három hónap alatt járhattam más körben is? Különbön sejtem e kifejezésből, s nem is gondolom, hogy magára venné azt a káros ítéletet, mert azt csak egy fiatal ember mondotta, a kinek szólni, úgy látszik merészség volt. Ha pedig mégis . . . úgy nem vétettem!*

Ürmösi József.

Pályázat karácsonyi egyházi beszéd megírására.

Az Ur Jézus születésének emlékünnepeére népszerű nyelven unitárius egyházi beszéd irandó a protestáns hitélet szabad-
elvű irányának szellemében s a nép vallásos hitének és erkölcsi
érzésének serkentésére.

A beszéd terjedelme Ciceró betűkkel nyomtatva nyolczad
alakban legfennebb 12—16 oldalra terjedhet.

A pályadíj egyszáz korona, mely a bírálat kihirdetése
után csakis abszolút becsü eredeti beszédnek adatik ki. A bírá-
lat eredményét az 1905. évi egyházi főtanácson hirdetik ki; a
bírálatot pedig az Egyházi Képviselő Tanács által a kolozsvári
unitárius kollégiumban tanító felszentelt tanárok és lelkészek
köréből, az E. Tanács által választott 3 tagu bíráló bizottság
teljesíti.

Pályázhat minden felszentelt unitárius pap, kivéve az
előbb említett kollégiumban tanító tanárokat és papokat.

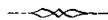
A pályaművek idegen kézzel irandók le és jeligével lá-
tandók el, szerző neve pedig külön borítékba zárandó s az a
boríték a pályamunka jeligéjével látandó el.

A pályaművek 1905. évi április hó végéig posta útján az
unitárius püspöki hivatalhoz beküldendők, később beérkező
művek pályázatra nem bocsáttatnak.

A pályamű a nyertes szerző tulajdona marad, de a „Ke-
resztény Magvető“ című unitárius folyóiratban kiadatik.

Nyomatásban már megjelent beszédek nem versenyez-
hetnek. — Az E. K. Tanács határozatából közzé teszi.

Végh Mihály.

* Mindezek után pedig mondjuk: legyen béke miközöttünk és vé-
gezzük a rák bizottakat, kinek mint engedi tehetsége: hittel, jó igyeke-
zettel, kitartással és éjjel-nappali töprenkedéssel, hogy éljen és viruljon a
mi kis Sionunk!
S z e r k.

Az unitárius papnövendékek segélyalapjára adakoztak.

Ez ideig jelentkeztek és adakoztak: 1. Kiss Sámuel 10 kor,* 2. Böloni Vilmos 8 kor., 3. József Lajos, 4. Raffaj Domokos 8 kor., 5. Végh Mihály, 6. Csifó Salamon 4 k., 7. Balázs András, 8. Lőrinczi István, 4 kor., 9. Nagy János, 10. Fazakas Lajos 4 kor., 11. Demeter Dénes 4 kor., 12. Kádár Lázár, 13. Kelemen Árpád 8 kor., 14. Dr. Boros György 10 kor., 15. Szász András 4 kor., 16. Útő Lajos 4 kor., 17. Urmösi József 4 kor., 18. Barabás István 4 kor., 19. Gálffy Zsigmond 4 kor., 20. Demeter Lőrincz 8 kor., 21. Sárosi József 4 kor., 22. Péter Sándor 3 kor., 23. Kiss Sándor 8 kor., 24. Halmágyi János 4 kor., 25. Antónia Mihály 4 kor., 26. Katona Ferencz 4 kor., 27. Kozma Dimén 4 kor., 28. Pethő Mózes 4 kor., 29. Deák Miklós 4 kor., 30. Bartók Endre 4 kor., 31. Székely Zsigmond 4 kor., 32. Pál Ferencz 8 kor., 33. Biró Lajos 4 kor., 34. Kovács Lajos 4 kor., 35. Urmösi Károly 8 kor., 36. Ajtay János, 8 kor., 37. Pap Sándor 8 kor., 38. Tibáld József 8 kor., 39. Gál Lajos 4 kor., 40. Nagy Béla 10 kor. Fogadják a tiszt. lelkész urak hálás köszönetünket. Ha még vannak, a kik segíteni tudnak, ne késsenek soká.

Dr. Boros György, dékán.

Jótekonyság és buzgóság.

A bordosi unitárius egyházközség részére hármoníumra adakoztak: Deák Lajos 10 k., Kovács Sándor és neje Pap Ilus 10 k. Sárosi József, Lőrinczi István, Geréb Zsigmond, Molnár Lajos 5—5 k., Kecskés Izsákné, Kecskés Zakariás, Birton Mihály. Vajda Dénes, Molnár János 4—4 kor., Deák Lajosné, József Mihály, Lőrinczi Dénes, Kovács István, Kelemen Sándor, Kovács Lajos, Hankó Dénes és neje, Kovács István, Vajda Imre, Vajda András, Vajda István, Orbán Rákhel 2—2 k. Mátyás Sándorné, Lőrinczi Lenke, Szabó Imre, Vajda Ignác, Vajda György, Vajda Ferencz, Vajda Izsák, József Pál, Nagy Pál, id. Nagy József, Vas Márton, Goldstein Ede, Barabás György, Vajda Károly, Bálint Mihály 1—1 k., Vajda Jánosné 80 fillér, összesen 99 k. 80 fillér. Továbbá még Kecskés Ignác 1 négyszög öl követ ígért az építendő templomhoz. Ez összeg nyilvános nyugtázzásával egyházközségünk őszinte köszönetét fejezi ki mindazoknak, a kik az adakozáshoz hozzájárultnk. — Bodos, 1904. augusztus hó 18 án.

Vajda Ignác, gondnok.

Kovács István lelkész.

A Hódmezővásárhelyen építendő unitárius templom részére Hódmezővásárhely törvényhatósági joggal felruházott város közigazgatási bizottsága szept. hó 14-én tartott rends. havi közgyűlésének 628. sz. jkvi. határozata szerint ingyen telek adatott, mely a nemes város nagylelkűségének állandó hirdetése leend mindenha a fölépítendő templommal együtt. A város nemes példaadása szolgáljon buzdításul mindazon nemes szívű hitrokonoknak és áldozatkész emberbarátoknak, a kik Isten iránti hitüket és felebarátaik iránti szeretetüket jócselekedetekkel szeretik koszoruzni. A midőn hálás köszönettel nyugtázzuk e helyen is egyházközségünk nevében az eddig begyűlt kegyes adományokat: szeretettel kérjük az áldozatkész sziveket karolják fel lelkesedéssel és jó reménységgel megkezdett ügyünket magasztos célunkhoz méltóan.

* Azok, a kiknek neve után az összeg ki van téve, már befizették.

Az E. K. Tanács adománya 500 K. Ferencz József unizárius püspök ur adománya 100 K., Gyulay László (Kvár) 202 K.

A 187. sz. gy.-iven: Kádár József gyűjtése (Szamosujvár): Kádár József, Kádár Józsefné 2—2 K., Kádár Ilonka, Kádár Juliska 1—1 K., összesen 6 korona.

A 217. sz. gy.-iven: Dr. Nagy János 10 K. és Dr. Nagy Géza 5 K., (Kisujszállás).

A 215. sz. gy.-iven: Kristó Zoltán (Orosháza) 4 korona.

A 164. sz. gy.-iven: Gál Kálmán, Botár imre 1—1 korona (Fehértemplom) összesen 2 korona. (Folyt. köv.)

A nagyajtai unitárius egyház új papi házának építéséből fennálló tartozások törlesztésére adakoztak: Dr. Ferenczy Géza 213 kor., Péterfi Dénes lelkész Kolozsvár 20 kor., Péterfi Albert Ny.-Szereda 20 kor., ifj. Darkó György 20 kor., Csongvay Lajos M.-Vásárhely 10 kor., id. Péterfi Sándor 10 kor., Péterfi Lőrincz 10 kor., Kuttlik Ferencz ág. ev. 10 kor., Lőfi Ödön lelkész 10 kor., id. Zoltán György 6 kor., Darkó Áron n.-uti 6 kor., id. Simon György 6 kor., Kerékgyártó Lajosné ev. ref. 5 kor., Bihari Dávid 5 kor., Biró József kereskedő ev. ref. 5 kor., Tana Albert jegyző 5 kor., Péterfi Gyula Héviz 5 kor., Benedek András 5 kor., id. Darkó Lajos 5 kor., ifj. Péterfi Sándor Nagyajta 5 kor., Dombi József 4 kor., Péterfi Áron Homorod-Almás 4 kor., ifj. Zoltán György 4 kor., Répa Mihály 4 kor., id. Simon Áron 4 kor., Imecs András ev. ref. 4 kor., Lőrincz Ferencz 4 kor., id. Bartha György 4 kor., Útő András énekvezér 3 kor., Péterfi Lajos 3 kor., Porzsolt Józsefné 3 kor., Darkó József Fiátfalva 3 kor., ifj. Kóródi István 3 kor., Török Sándor 2 kor., Németh Lajos 2 kor., Péterfi Gábor 2 kor., Berecz Lajos 2 kor., Szentpáli Sándor 2 kor., ifj. Keresztes Sámuel 2 kor., id. Bartha András 2 kor., Réthy Áron 2 kor., id. Kisgyörgy Áron 2 kor., Dr. Sárkány Miklós M.-Vásárhely 2 kor., id. Kisgyörgy Dávid 1 kor., Szakács József 1 kor., Fazakas István 1 kor., Darkó Lajos timár 1 kor., Dézsi Sándor 1 kor., Mészáros József 1 kor., Péter János 1 kor., Kóródi András 1 kor., Dézsi Jónás 1 kor., Darkó Imréné 1 kor., Keresztes József felső 1 kor., Dévay Antal róm. kath. 1 kor., id. Lőrincz István 1 kor., Ferencz István 1 kor., Benedek Lajos ev. ref. Ny.-Szereda 1 kor., Varga Józsefné 40 fill. Összesen 469 kor. 40 fill. (Folyt. köv.)

A kidei unitárius egyházközségnek ajándékoztak az 1902-dik évre:

Ozv. Biró Sámuelné, szül. Nagy Amália egy bordó bársony szószék takarót aranyos rojttal, értéke 30 kor. Fülöp Margit egy bordóbársony papiszék takarót, 8 kor. ért. Fülöp Mózesné és Sinkó Józsefné a templomi székek kijavítására 8 koronát. Szász Ferencz főgondnok a torony kijavításához állásfát és kapcsokat 20 kor. érték és 3 kor. pénzt, összesen 23 kor., s a múlt évben is négy alkalommal urvacsorai kenyeret és bort. Biró András gondnok mész, porond, kő, cement, fuvarozást a kökért készítésnél munkást 12 kor. ért. Gaal Sándor a papi telken a gabonához padozatnak deszkát, az álláshoz és templomi székekhez deszkát 8 kor. ért. Biró Simon porond, kő, fuvarozás és munkást 6 kor. ért. Biró Zsiga porond, kő és munkást 6 kor. ért. Biró Gergely porond, kő és munkást 6 kor. ért. Biró Ferencz és Sinkó Józsefné porond, kő, és munkást 6 kor. ért.

Biró Sámuelné sz. Nagy Amália 10 öl követ a bányájából 4 kor. ért. Fülöp Mózesné kosztot a mesterembereknek annak dején 5 kor. ért. Fülöp Mózes porond, kő és munkást s a kő-kert berástolását 10 kor. ért. Biró Dani munkasegélyt 3 k. ért.

Ez évben a pálinka ivástól megtérített, s fogadalmat vett bo 5 családfőtől Fülöp Mózes, kik már az élet azon lejtős utjára értek, honnan csak a késő bánat és a család tönkrementése ébresztette volna fel nemsokára.

Fogadják mindnyájan egyházam nevében kicsiny egyházunk segélyezéséért halás köszönetem.

Kide, 1903.

Fülöp Mózes lelkész.

EGYHÁZI ÉS ISKOLAI MOZGALMAK.

— **Az unitárius egyház jövője** attól függ, hogy milyen nevelésben és oktatásban részesül a mai és a jövőbeli ifjuság. A nevelést főleg a család adja. Vegyük számba hányadik unitárius családban részesülnek a gyermekek olyan nevelésben, amely a vallásos érzést, az egyházhoz való ragaszkodást és áldozó szeretetet ápolja és növeli! Az oktatás az iskolától és templomtól várható. Vegyük számba van-e valami gondoskodás arról, hogy a serdülő ifju észre vegye, s megtanulja, milyen kötelességei lesznek az egyházban, ha majd felnő! Döbbenjünk meg és szegényérzettel szálljunk magunkba, hogy az egyház leendő tagjai közül minden hatodik vagy hetedik nélkülözi a tudás legelemibb részét az írást, olvasást, számolást! Nem lehetne-e ezen segíteni?

— **Az Egyházi Főtanács** nov. 31-én tartott gyűlésében megválasztotta az egyházi főtanács tagjaivá: Deák Lajos járásbirót Székelyudvarhely, dr. Kozma Endre közjegyzőt, Szent ványi István jószágigazgatót. Az E. K. Tanácsba beválasztotta Albert Dénes volt jószágigazgatót.

— **Dr. Ferencz Ákos** kir. ügyész nov. 26-án lépett házassági frigyre Serényi Vilma k. a.-al Nagy-Váradon Dr. Hlatky Endre a leány nevelő-atyja házában. Az esketést Józán Miklós esperes végezte. Jelen volt püspökünk családja teljes számban. Boldogságot kívánunk a kedves új párnak!

„**Kiknek sem Istenök, sem hazájuk.**“ Gr. Majláth Gusztáv r. kath. püspök ur a státusgyűlést megnyitó beszédében szószerint ezeket mondja „És ha nem vagyunk képesek erős, katolikus nemzedéket nevelni, akkor fogy a hazá ereje s növekedik azoknak száma kiknek sem Istenök sem hazájok“ Ez így azt jelenti hogy félti a katolikus ifjuságot a vallástalanságtól, de ha a megelőző sorokat figyelembe vesszük: „a katholicismus ereje hazánknak“, könnyen támadhat az a gondolatunk, hogy a püspök ur a nem katolikusokat sem hagyta ki magas figyelméből Ebben a föltevésben jórészt megerősít a két protestáns egyházra is tett czélzása és a püspök urnak ezen sohaja: „Istenem! hát olyan veszedelmek vagyunk hogy nagyobb bajt nem lehet képzelni, mint ha valaki katolikussá lesz?“ Bizony főpásztor ur van abban veszedelem. A főpásztor urnak atyai, kegyes, áhítatos szive van. Kár hogy az üdvözölést a katolikus-sághoz köti! — Szép szavai ezek: „Istenem adj világosságot, segíts meg minket hogy megértjük egymást, mert érzem hogy e hazának szüksége van rá hogy mindenki ki magyarul érez szeresse, becsülje, tisztelje egymást, ne gáncsoskodjék. kicsinyes ne legyen ott a hol oly fontos érdekekről van szó. A lelkek országában erőszaknak nincs helye.“ Ha ezeket az arany szavakat követnék a főpásztor ur papi hívei, higgye meg nekünk

mert tapasztalatból beszélünk, kevesebb békétlenség lenne a családokban és kevesebb egyenetlenség a haza polgárai között. Ön kegyes főpásztor azt hiszi és arra szentelte életét, hogy Erdély eltéveld juhait, a nem katolikusokat visszaterelje a gondjára bízott nyájba. Nem fog czélt érni hiszen a Mária Terézia nagy patronasága alatt sem sikerült a recatholizálás, mert, a lelkek országában erőszaknak nincsen helye.“ Helyezkedjünk Erdély régi törvényeire „mindenki azt a valást kövesse a melyet jónak tart, senki őt abban meg nem háborogathatván, mert a hit Istennek ajándéka“. Erősítsük a hitet, kiki a maga módja szerint, s szövetkezzünk arra hogy e hazát minden szülőltje szeresse, becsülje és védje! Így helyre áll Erdélyrészünkben békesség, a kölcsönös becsülés és szeretet, különben foly a harc és gyengül a haza

— **Sinszky Julia** hitrokonunkat a m kir közoktatásügyi miniszter kinevezte a kolozsvári állami elemi tanítónőképző intézettel kapcsolatban levő elemi gyakorló iskolához rendes tanítónőnek. Uszinte szivből gratulálunk a kisasszonynak e megérdemelt kinevezéshez és örömmel üdvözöljük városunkban, hol a közoktatásügyet előre vinni van hivatva.

— **Demeter Dénes** h. karácsonfalvi lelkészünket az orsz. Központi Hitelszövetkezet „a szövetkezeti eszme terjesztése és érvényesítése körül kifejtett önzetlen tevékenységéért“ diszoklevelet, Benczédi Mózes karácsonfalvi énekevezér állami tanítónak, mi t a szövetkezet könyvelőjének 50 korona jutalmat adott. Gratulálunk a derék munkásoknak.

— **Papjaink a papnövendékek érdekében.** Balázs András h.-m.-vásárhelyi és Ürmösi József h.-sz.-páli lelkészek az unitáriás papnövendékek irodalmi tevékenysége ébresztésére a f. tanévre is 20—20 korona jutalmat ajánlottak föl. Az ifjúság hálás köszönettel vette.

— **Lőfi Áron** háromszékköri Esperest, saját kérésére, öreg korára való tekintettel az E. Főtanács fölmentette hivatala alól, melyet h osszu idő alatt nagy buzgósággal végzett. Az espores-választás el van rendezve. Sokan nagy érdeklődéssel várják kit fog érni az egyház bizalma.

— **A polgárdi-i unitárius egyházközség** f. évi aug. 28-án harangalapja javára zártkörű táncmulatságot rendezett melyen, fölülfizettek a következők:

Ballia Irma 1 kor., Bálint Lajos (füzesgyarmati): 1 kor., Berki János 1 kor., Cszizmadia Imre 1 kor., Deutsh Hermann 2 kor., Faluvégi Áron 5 kor., Dr. Fantus Fülöp 10 kor., Fantus Sámuel 1 kor., Farkas Jánosné 1 kor., Grünvald Vilmos 1 kor., Józán Milós 5 kor., Ködmencsi János Seregélyes 3 kor., Köhössy Mihály 5 kor., Kuzmányi Gyula 1 kor., Lázár Sámuel 2 kor., Ludvig Sámuel 2 kor., Molnár János 1 kor., Molnár Miklós 1 kor., Pap Ferencz Seregélyes 1 kor., Pap Kovács István 1 kor., Pocsár István 1 kor., Dr. Radnay Sámuel 5 kor., Schwaiger Ferencz 2 kor., Schwaiger nővérek 2 kor., Székely Andor 2 kor., Takács János 2 kor., Weisz Hermann 1 kor., Összesen 61 korona. Fogadják ez uton is a Polgárdi unitárius egyházközség hálás köszönötét. Polgárdi, 1904 szept. hó. Kökössy Mihály, unitár. lelkész.

EGYLETI ÉLET ÉS MUNKÁSSÁG.

Az Unitárius Közlönyt ezúttal 3¹/₂ ív terjedelemben küldjék az egyleti tagoknak és előfizetőknek, hogy teljes képet nyerjenek a diszkozgyűlésről. 16 ívre terjedett kis lapunk ebben az évben. Egész könyv 2 korona tagdíjért, s mégis mily sokan vannak hátralékban!

— **A Dávid Ferencz** egylet f. é.

december 4, én d. u. 4 orakor tartja első felolvasását az unitárus főgimnázium disztermében Felolvasónak dr. Haller Károly egyetemi tanár urat volt szerencsés megnyerni az egylet; Ezenkívül zongorán játszik: Pákey Mártha k. a. Szaval: Boros Ella k. a. Énekel Székely Gyula színművész úr, tudósítást közöl a Budapesti Dávid F.

Egyletről Fanghné Gy. Izabella ónga. Ennek végeztével tombola lesz. Utóbbira nagyon csinos kézimunkák himzések és festések gyűltek össze főleg a választmány ügybuzgó tagjaitól. Ha az Unitárius Közlöny kedves olvasói még gazdagítani ohajtják e szép gyűjteményt, akkor kérjük küldjék szíves ajándékokat f. é. decz. 3-ig a rendező bizottság elnökéhez, Boros Györgyné ónagyságához Rózsa u. 1. ugyanot kaphatók tombola jegyek is 50 fillérért.

— **Dr. Kövály László** a Dávid Ferencz Egylet központi választmányának hosszú időn át tagja, egyleti tagsági díját az egylet XX évi ünnepe alkalmából 100 koronával váltotta meg. Isten éltesse sokáig!

— **Persely.** Segíteni könnyű ha jó szíved van Senki sem oly szegény hogy ne adha son a még szegényebbnek. Ha egy-egy fillért ad száz ember, már egy koronánk van, ez pedig nagy pénz. A Dávid Ferencz Egylet ország-szerte bővségesen szórja az emberbaráti szeretet a lelki művelődés, a baráti érzés, a jóság, a békesség türes szellemi fillereit. Vizonzásul pénzfilléreket is elfogad hogy ezeket ismét kiadhassa másoknak. Ne mulassza el senki egy két fillért küldeni D. F. E perselyébe. Újabb adományok: Báró Petrichevich Horváth Kálmán egyli. elnök ur a közgyűlésen 50 koronát, ugyanakkor persely gyűjtés 8 kor., 50 fill.

Az egylet pénztárába f. é. szept. 26-tól nov. 15-ig rendes tagsági díjat fizettek: Inczefi Tamás Kvár, Beniczédi Gergely, Debreczeni Sándorné, Rácz Mihályné, Varga József Kvár 1904-re, Szilágyi József Kvár, 1903/4-re, Gál Zsigmond Kvár, 1902/4-re, Zsigmond Ferencz Sinofalva, Nagy Gergely N.-Károly, Schönberg Miksa Kvár. 1904-re, Varga István, Hegyesy Vilmosné, Turchányi Gyula Kvár, Buzogány József Lupény, 1904-re, Kovács Jozsefné Hmvásárhely, 1902/900-ra, Wolf József né M. Ludas, 1903/4, Szentiványi Gyula Farnos, 1902/3-ra, Csizmadia János Sz.-Fehérvár 1900/3-ra,

Székely János Kvár, Szentiványi István Ladámos, Killyéni erzsébet H.-falu 1905-re, Gergő Károly Légos 1903/7-re, Unitár, egyházközség Allonya 1904-re.

Előfizetői díjat fizettek: Demény Endre M.-Ludas 1903/4-re, Komját-szegi Pál Ar.-Rákos, Sipos József Orsova Kökössy Mihály Polgárdi 1904-re, Gaál József Szenic 1904/5-re.

A kereszturi fiók-egylet pénztárába fizettek: Gállalvi Sámuel, Barabás Lajos, Dr. Jankovich Pálné Sz.-Keresztur, Ürmössi Sándor Tarcsafalva, Raffaj Domokos, Raffaj Domokosné, Raffaj Irma Ujszékely, Kozma Dimén, Nagy Ferencz. Ifj. Dalkör Enlaka, Id. Tamási József Kissolyos 904-re, Nagy Berta Küsmöd 903/904-re.

Az abrudbányai fiók-egylet 904-re fizetett.

A perselybe ajándékoztak: Nagy Gergely, Nagy Károly 1 kor., Kiss Tándorné S.-Szt.-Király 1 kor., Boncza Györgyné 1 kor., Buzogány József Lupeny 1 kor., Wolf Jozsefné M.-Ludas 2 korona.

Kolozsvárt, 1904. nov. 20-án.

Gálfi Lőrincz,
pénztárnok.

A budapesti D. F. E kéri a folyó és hátralékos tagdíjakat a titkári hivatal czimére (V. Koháry-u 4.)

Szerkesztői üzenetek. Olvasóink vegyék szíves tudomásul hogy az Unitárius Közlöny irányának megfelelő rövid tudósítást önálló cikket is szívesen fogadunk. — **Tisztázzuk a helyzetet.** Ez ünnepi számba nem vehettük föl. Nekünk ugy tetszik hogy azt a célt legkevésbé érné el, a melyet a czimben kifejez. Vajjon nem lenne-e olaj, ez, a mi tisztítóviz akar lenni. Mi attól tartunk, olajat önt a tüzre, a mely külömben is már hamvadóban van. Ne bántsuk! — **Az Unitárius Közlöny** ünnepi számából gondoskodtunk fölös számról. A kiknek kezéhez ment adják jó kézbe, a kik ohajtanák megmutatni valakinek levezető lapon közölnék a czimet.